

ARCHIVES HISTORIQUES DE LA COMMISSION

**COLLECTION RELIEE DES
DOCUMENTS "COM"**

COM (84) 244

Vol. 1984/0117

Disclaimer

Conformément au règlement (CEE, Euratom) n° 354/83 du Conseil du 1er février 1983 concernant l'ouverture au public des archives historiques de la Communauté économique européenne et de la Communauté européenne de l'énergie atomique (JO L 43 du 15.2.1983, p. 1), tel que modifié par le règlement (CE, Euratom) n° 1700/2003 du 22 septembre 2003 (JO L 243 du 27.9.2003, p. 1), ce dossier est ouvert au public. Le cas échéant, les documents classifiés présents dans ce dossier ont été déclassifiés conformément à l'article 5 dudit règlement.

In accordance with Council Regulation (EEC, Euratom) No 354/83 of 1 February 1983 concerning the opening to the public of the historical archives of the European Economic Community and the European Atomic Energy Community (OJ L 43, 15.2.1983, p. 1), as amended by Regulation (EC, Euratom) No 1700/2003 of 22 September 2003 (OJ L 243, 27.9.2003, p. 1), this file is open to the public. Where necessary, classified documents in this file have been declassified in conformity with Article 5 of the aforementioned regulation.

In Übereinstimmung mit der Verordnung (EWG, Euratom) Nr. 354/83 des Rates vom 1. Februar 1983 über die Freigabe der historischen Archive der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft und der Europäischen Atomgemeinschaft (ABl. L 43 vom 15.2.1983, S. 1), geändert durch die Verordnung (EG, Euratom) Nr. 1700/2003 vom 22. September 2003 (ABl. L 243 vom 27.9.2003, S. 1), ist diese Datei der Öffentlichkeit zugänglich. Soweit erforderlich, wurden die Verschlussachen in dieser Datei in Übereinstimmung mit Artikel 5 der genannten Verordnung freigegeben.

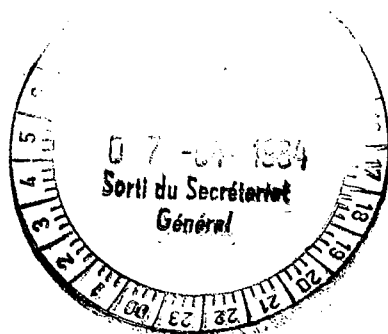
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

COM(84) 244 τελικό

Βρυξέλλες, 27 Απριλίου 1984

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΤΥΠΕΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ
ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΔΙΑΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

COM(84) 244 τελικό

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
1. Εισαγωγή	1
2. Κριτήρια με βάση τα οποία έγινε η επιλογή, η διεξαγωγή και η εκμετάλλευση των πειραμάτων	5
3. Παρεμβάσεις σε επίπεδο σχολείων	8
3.1. Παιδαγωγική της υποδοχής	8
3.2. Ενοποιημένη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού των χωρών καταγωγής	15
3.3. Διαπολιτιστική εκπαίδευση	21
4. Παρεμβάσεις σε επίπεδο εποπτικών μέσων και προσωπικού	24
4.1. Παραγωγή και διάδοση διδακτικού υλικού	25
4.2. Κατάρτιση των εκπαιδευτικών	28
5. Συνεργασία των εκπαιδευτικών αρχών των κρατών υποδοχής και των κρατών καταγωγής	33
6. Συμπεράσματα και κατευθυντήριες γραμμές	34

1. Εισαγωγή

- 1.1 Στις 9 Φεβρουαρίου 1976 το Συμβούλιο και οι υπουργοί Παιδείας που συνεδρίασαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου υιοθέτησαν πρόγραμμα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει ενέργειες για την εκπαίδευση των παιδιών διακινουμένων εργαζομένων. Το κάθε κράτος μέλος ανέλαβε να αναπτύξει την εκπαίδευση υποδοχής, να διευκολύνει τη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού των χωρών καταγωγής και να οργανώσει την πληροφόρηση των οικογενειών. Στην Επιτροπή ανατέθηκε η διαχείριση σειράς πρότυπων πειραματικών εφαρμογών.

Από δεκαετίας περίπου, τα κράτη μέλη όπου η μετανάστευση ήταν έντονη, είχαν αποκτήσει σημαντική πείρα στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης παιδιών διακινουμένων εργαζομένων. Ήδη από τότε θεωρήθηκε εύλογο να διεξαχθούν πρότυπες πειραματικές εφαρμογές που θα απέβλεπαν στην ανάπτυξη και την παγίωση των πλέον εξελιγμένων μεθόδων στον τομέα αυτό. Τα πειράματα, που διεξάγονται από το 1976, ανάγονται στο πλαίσιο των εθνικών συστημάτων νομοθεσίας και παιδαγωγικής και βασίζονται, στο μέτρο του δυνατού, στον τομέα αφενός της παιδαγωγικής και αφετέρου της επιστημονικής έρευνας, λαμβάνοντας υπόψη, σε κάθε κράτος μέλος, τις ειδικές συνθήκες ματανάστευσης.

Είναι επιθυμητό, και από εδώ και στο εξής δυνατό, να συστηματοποιηθεί η εμπειρία αυτή και να εξαχθούν από αυτήν συμπεράσματα και χρήσιμα παραδείγματα ώστε να προσδιοριστούν οι πλέον χρήσιμες κατευθύνσεις στον τομέα της έρευνας για τους τρόπους και τις μεθόδους, με τις οποίες μπορεί να βελτιωθεί η εκπαίδευση των παιδιών διακινουμένων εργαζομένων στην Κοινότητα.

Η παρούσα έκθεση της Επιτροπής απευθύνεται στο Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή" καταβάλλεται, εδώ προσπάθεια να περιγραφτεί με το συνοπτικότερο δυνατό τρόπο, το αποτέλεσμα έξη ετών κοινού πειραματισμού (1976-1982).

.../...

- 1.2. Η σημασία των παιδαγωγικών προβλημάτων που τίθενται λόγω της παρουσίας στα σχολεία της Κοινότητας πλέον των δυόμισι εκατομμυρίων παιδιών μεταναστών φαίνεται στον κατωτέρω πίνακα:

	προσχολική εκπαίδευση	σχολική εκπαίδευση	μετασχολική επαγγελματική κατάρτιση
Βέλγιο (1981)	49.850	195.286*	---
Δανία (1982)	988	10.096	3.035
Γερμανία (1981)	---	637.073	101.140
Γαλλία (1981)	209.298	736.058*	---
Ελλάς (1983)	---	3.515	---
Ιρλανδία (1982)	---	645	---
Ιταλία	---	---	---
Λουξεμβούργο (1981)	2.976	14.444	1.091
Κάτω Χώρες (1981)	20.700	80.205	---
Ηνωμ. Βασίλειο (1982)	---	μεταξύ 375.000 και 500.000	---
	283.812	μεταξύ 2.048.162 και 2.173.162	105.266

--- δεν υπάρχουν στοιχεία

* περιλαμβάνεται η επαγγελματική κατάρτιση με πλήρες ωράριο

Σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των μαθητών των σχολείων, το ποσοστό των παιδιών δικαινουμένων εργαζομένων είναι πολύ υψηλό στο Λουξεμβούργο (39% των παιδιών των νηπιαγωγείων), στο γαλλόφωνο Βέλγιο (21,5% των παιδιών των νηπιαγωγείων) και στο Βερολίνο (22,9% των μαθητών των Grundschulen και Hauptschulen), σχετικά υψηλό στη Γαλλία (10% των παιδιών των νηπιαγωγείων) και σε ορισμένα Länder της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (12-16% στα Grundschulen και Hauptschulen της Βάδης-Βυρτεμβέργης, Βρέμης, Αμβούργου, Έσσης, Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας).

Αν ληφθεί υπόψη η δημογραφική κάμψη των εντοπίων σε ορισμένες βιομηχανικές περιφέρειες, τα ποσοστά αυτά αυξάνονται σταθερά και ταχέως.

.../...

- 1.3. Λόγω της σταθερής αύξησης κυρίως του ποσοστού παιδιών διακινουμένων εργαζομένων στα σχολεία της Κοινότητας, εμφανίστηκαν δύο τάσεις. Η πρώτη αποβλέπει στην εφαρμογή για τα παιδιά διακινουμένων εργαζομένων διδακτικής μεθόδου σύμφωνης με τις δομές και τις παιδαγωγικές μεθόδους του εκπαιδευτικού συστήματος υποδοχής, καλύπτοντας, συγχρόνως τις βασικές ανάγκες των παιδιών αυτών. Η δεύτερη τάση απόβλεπει μάλλον στην τροποποίηση του εκπαιδευτικού συστήματος έτσι ώστε να καταστεί κατάλληλο για την επιδίωξη των νέων παιδαγωγικών στόχων, του οποίους επιβάλλει η καμιά φορά ογκώδης παρουσία των μεταναστών. Με το συντονισμό των τάσεων αυτών, που είναι αλληλοσυμπληρούμενες μάλλον παρά αντικρουόμενες, το σχολείο θα φθάσει στο σημείο να προσφέρει στο σύνολο της σχολικής κοινότητας εκπαίδευση που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες τόσο των μεταναστών όσο και των εντοπίων.
- 1.4. Με τον τρόπο αυτό οι μέθοδοι υποδοχής που αναπτύχθηκαν στη στοιχειώδη εκπαίδευση έχουν σαν στόχο, κατά προτεραιότητα, τη στήριξη των παιδιών των διακινουμένων εργαζομένων για την αφομοίωση των μέσων και των τρόπων επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται στις χώρες υποδοχής, ώστε να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις της σχολικής τους επιτυχίας και της κοινωνικής τους ένταξης. Με εξαίρεση τα παιδιά που πρέπει να επαναλάβουν την τάξη, η γενικότερη τάση είναι να εντάσσονται γρήγορα, τα παιδιά των μεταναστών σε κανονικές τάξεις, ανάλογα με την ηλικία τους. Όσον αφορά τη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού των χωρών καταγωγής των διακινουμένων εργαζομένων, αυτή έχει σκοπό να συμβάλει στο σχηματισμό της προσωπικής και πολιτιστικής ταυτότητας των παιδιών αυτών, υπό το πρίσμα της ένταξής του στο νέο κοινωνικό και σχολικό περιβάλλον, αποδίδοντας με τρόπο αμοιβαίο την αρμόζουσα σημασία στις πολιτιστικές διαφορές. Η επέκταση της διδασκαλίας αυτής ανταποκρίνεται εξάλλου στη γενικότερη επιθυμία να διαφοροποιηθεί και να διευρυνθεί η διδασκαλία των ζωντανών γλωσσών και να λαμβάνεται υπόψη ο τοπικός πολιτισμός.

.../...

Εδώ και μερικά έτη σε αρκετά σχολεία εισήχθη εκπαίδευση, με στόχο την προώθηση των πολιτιστικών ανταλλαγών μεταξύ μαθητών διαφορετικής καταγωγής και στην προετοιμασία των μαθητών, με την προσφορά στα σχολεία νέων δυνατοτήτων, για να ζήσουν σε μια κοινωνία, η οποία σε ολόένα και μεγαλύτερο βαθμό χαρακτηρίζεται από την παρουσία σημαντικών πολιτιστικών μειονοτήτων.

Ο ακρογωνιαίος λίθος κάθε παιδαγωγικού νεωτερισμού είναι, αναμφισβήτητα η αρχική και συνεχής κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

Χωρίς κατάρτιση προσαρμοσμένη στις συνθήκες που δημιουργήθηκαν με τη μετανάστευση, οι εκπαιδευτικοί δύσκολα θα εφαρμόσουν τις απαραίτητες παιδαγωγικές καινοτομίες.

Όλα τα πειράματα πιλότοι που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 1976 και 1982 συνέβαλαν στην κατάρτιση των διδασκάλων και στην επινόηση νέων διδακτικών μεθόδων και υλικών. Πάνω από το 1/3 των πειραμάτων συγκεντρώνοντας άμεσα στην κατάρτιση των διδασκάλων και στη σύλληψη νέων εποπτικών μέσων.

Σημαντική συμβολή στο εκπαιδευτικό έργο αποτελούν η συναίνεση και η συμμετοχή των οικογενειών, εντοπίων και μεταναστών, στις εκπαιδευτικές αντιλήψεις που εισάγονται για να ανταποκριθούν στη μετανάστευση. Μια τέτοια δέσμευση εκ μέρους των οικογενειών μπορεί να τονώσει ολόκληρη την εκπαιδευτική κοινότητα και να αποτελέσει εχέγγυο κοινωνικής γαλήνης και στοιχείο για την οικοδόμηση της Ευρώπης.

Οι σημερινές συνθήκες απαιτούν τη συνεργασία των σχολείων με τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, τους συνδέσμους μεταναστών, τους εθνικούς φορείς, τις υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα, τα επαγγελματικά σωματεία και τις επιχειρήσεις μικρές ή μεγάλες. Όπως ιδιαιτέρως, στις περιφέρειες όπου παρατηρείται οικονομική ύφεση, η εκπαιδευτική κοινότητα οφείλει να παρακολουθεί την κοινωνική πραγματικότητα.

- 1.5. Η Επιτροπή χρησιμοποίησε τα μέσα που έχει στη διάθεσή της για να αναλύσει αφενός μεν την πείρα που έχουν αποκτήσει τα κράτη μέλη και αφετέρου τα αποτελέσματα των πρότυπων σχεδίων να τα συστηματοποιήσει και να τα διαδόσει πέρα από τα σύνορα των κρατών μελών, έτσι ώστε να συμβάλουν στην ανταλλαγή πληροφοριών και να τονώσουν τις παιδαγωγικές καινοτομίες στην Κοινότητα

Παράλληλα κατέβαλε ιδιαίτερη φροντίδα να εξασφαλιστεί η επιστημονική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. Τέλος, έλαβε υπόψη στη σύλληψη και την ανάλυση αυτών των ενεργειών τις κατευθύνσεις που χαρακτήθηκαν από την UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

2. Κριτήρια με βάση τα οποία έγινε η επιλογή, η διεξαγωγή και η εκμετάλλευση των πρότυπων πειραματικών εφαρμογών

Με σκοπό να επιτευχθεί στο μέγιστο βαθμό η αποτελεσματικότητα των πειραμάτων και της παιδαγωγικής ανάπτυξης, η Επιτροπή προσπάθησε να βασιστεί σε ορισμένα κριτήρια σχετικά αφενός με την έναρξη και τη διεξαγωγή των πρότυπων σχεδίων και αφετέρου με τη συστηματοποίηση και τη διάδοση των αποτελεσμάτων με τον πλέον κατάλληλο τρόπο.

2.1. Επιλογή και διεξαγωγή των πρότυπων πειραματικών εφαρμογών

Οι στόχοι των πειραματικών εφαρμογών είναι εκείνοι που καθορίζονται στην απόφαση της 9.2.1976.

Κάθε χώρα έχει αναπτύξει με τρόπο σχετικά ανεξάρτητο δικούς της τύπους και παραδόσεις στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης των παιδιών διανομένων εργαζομένων. Έτσι κατέστη δυνατό να ανατεθούν τα σχέδια σε ομάδες έμπειρων παιδαγωγών και να δημιουργηθούν με τον τρόπο αυτό οι βέλτιστες συνθήκες ώστε κατά τη διεξαγωγή των πειραμάτων να λαμβάνεται υπόψη η εμπειρία που έχει αποκτηθεί στο παρελθόν από τις χώρες που συμμετέχουν. Σε ορισμένες περιπτώσεις η πραγματοποίηση μιας πρότυπης πειραματικής εφαρμογής προέκυψε σαν το αποτέλεσμα παιδαγωγικών αντιλήψεων που οφείλονταν στην μακρά προηγούμενη πείρα που είχαν αποκτήσει οι ομάδες εμπειρογνώμωνων. Η Επιτροπή ευχαρίστως απευθύνθηκε προς τις ομάδες αυτές, διότι ακριβώς κάτω από τέτοιες περιστάσεις όλα φαίνονται

.../...

να συγκλίνουν στο ότι αφενός η σύλληψη του σχεδίου θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες για καινοτομία και αφετέρου τα αποτελέσματα του σχεδίου, χωρίς καθόλου να επηρεάζουν τελικά τις πολιτικής φύσεως αποφάσεις, θα μπορούν να συμβάλλουν στις παιδαγωγικές συζητήσεις που γίνονται σε εθνικό επίπεδο, και να διευρύνουν το περιεχόμενο των συζητήσεων αυτών.

2.2. Συστηματοποίηση και διάδοση των αποτελεσμάτων

Για κάθε σχέδιο επιδοτούμενο από την Επιτροπή προβλέπεται ειδική τοπική αξιολόγηση, ώστε να εξασφαλίζεται αφενός η εγκυρότητα των πορισμάτων του πειράματος και αφετέρου το ότι τα συμπεράσματα αυτά θα τεθούν στη διάθεση του ενδιαφερόμενου κοινού. Η φροντίδα για τον προσδιορισμό των στόχων και των λεπτομερειών εφαρμογής της αξιολόγησης αυτής ανατέθηκε στους οργανωτικούς φορείς, εθνικούς ή τοπικούς, ώστε η αξιολόγηση αυτή να μπορεί να ανταποκρίνεται με ευελιξία στις συγκεκριμένες συνθήκες των διαφόρων πεδίων πειραματισμού.

Για να τονωθούν οι ανταλλαγές απόψεων και πληροφοριών, στο τέλος κάθε πρότυπης πειραματικής εφαρμογής οργανώνεται συνάντηση των υπευθύνων για τη διαχείριση, των ερευνητών και των εμπειρογνομόνων όλων των κρατών μελών. Στις συναντήσεις αυτές δίνεται στους οργανωτές των σχεδίων η ευκαιρία να παρουσιάσουν σε ενημερωμένους παρατηρητές τα αποτελέσματα των εργασιών τους και να τα θέσουν υπό την κρίση τους, ενώ ταυτόχρονα οι παρατηρητές αυτοί έχουν την ευκαιρία να πληροφορηθούν τις παιδαγωγικές μεθόδους άλλων κρατών μελών. Οι συναντήσεις αυτές έχουν γίνει κατ'εξοχήν τόπος πληροφόρησης για τη σχολική εκπαίδευση των παιδιών διακινουμένων εργαζομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η εκπροσώπηση του Συμβουλίου της Ευρώπης και της UNESCO στις συναντήσεις αυτές από εμπειρογνώμονες δεν είναι παρά ένας μόνο από τους πολλούς τρόπους επαφής και επικοινωνίας της Επιτροπής με τα ιδρύματα αυτά.

.../...

Αξίζει να απαριθμηθούν εν συντομία και άλλοι τρόποι πληροφόρησης, λιγότερο θεαματικοί: οι επισκέψεις που κάνει τακτικά η Επιτροπή στα πρότυπα σχέδια, τα ταξίδια αμοιβαίας ενημέρωσης που μπορούν να πραγματοποιούν οι ομάδες των σχεδίων (εκτός από τις συναντήσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως) καθώς και οι εργασίες διαφόρων επιτροπών και ομάδων εργασίας της Επιτροπής.

Το τελευταίο μέρος αυτών των προσπαθειών για τη συστηματοποίηση των αποτελεσμάτων του προγράμματος πειραμάτων αποτελεί η συγκριτική αξιολόγηση των πρότυπων σχεδίων, η οποία αρχικά (1978-1980) είχε ανατεθεί στην ομάδα έρευνας ALFA (Πανεπιστήμιο του Έσσεν και Erziehungswissenschaftliche Hochschule του Landau), και στη συνέχεια, για την περίοδο 1981-1983, στην ομάδα ALFA και στην CREDIF (Ανώτατη Παιδαγωγική Σχολή του St. Cloud, Παρίσι). Τα δύο αυτά ιδρύματα διεξήγαγαν τις εργασίες ανάλυσης και συγκριτικής εκτίμησης τελείως ανεξάρτητα το ένα από το άλλο. Οι εκθέσεις τους είναι στη διάθεση των υπουργείων και των ερευνητών.

Το παρόν κείμενο συνοφίζει κατά κύριο λόγο στα πρίσματα της συγκριτικής αξιολόγησης καθώς και στην ανάλυση των εκπαιδευτικών αναγκών που έχουν τα παιδιά των διακινουμένων εργαζομένων και στις παιδαγωγικές μεθόδους που ανταποκρίνονται στις ανάγκες αυτές, όπως παρατηρήθηκαν κατά τις εργασίες των ομάδων ALFA/CREDIF.

Για το λόγο αυτό, οι εκτιμήσεις που αναφέρονται στην παρούσα έκθεση δεν έχουν καθόλου ρυθμιστικό χαρακτήρα. Έχοντας ως βάση πρότυπες πειραματικές εφαρμογές που πραγματοποιήθηκαν υπό διαφορετικές συνθήκες αντανακλούν έντονες και πλούσιες παιδαγωγικές δραστηριότητες.

Καλούνται οι υπηρεσίες των υπουργείων και οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με τα παιδιά των μεταναστών να εξάγουν από αυτές τις αρχές και τα χρήσιμα παραδείγματα που ανταποκρίνονται καλλίτερα στην ιδιαιτερότητα της καταστάσεώς τους.

Τα πορίσματα και οι παρατηρήσεις αυτές, που παρά τις μεταξύ τους διαφορές μπορούν να γενικευτούν, προορίζονται να τονώσουν τις παιδαγωγικής φύσεως συζητήσεις στην Κοινότητα και να συμβάλουν στην ανάπτυξη ευέλικτης και ομόφωνης κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής προς όφελος των μεταναστών που προέρχονται από κράτη μέλη της Κοινότητας ή από τρίτες χώρες.

3. Παρεμβάσεις σε επίπεδο σχολείων

Η παρουσία των παιδιών των μεταναστών θέτει τις σχολικές αρχές ενώπιον τριών κυρίων αξόνων συλλογισμού και δράσεως : την υποδοχή των μαθητών που προέρχονται από χώρες του εξωτερικού, τη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας τους, την αλληλεπίδραση των πολιτιστικών παραδόσεων που διδάσκονται στο σχολείο.

3.1 Παιδαγωγική της υποδοχής

Πολλά παιδιά διακινουμένων εργαζομένων, είτε έχουν γεννηθεί στη χώρα υποδοχής είτε εγκαταστάθηκαν σε αυτήν πριν από το τέλος της υποχρεωτικής σχολικής εκπαίδευσης, παρουσιάζουν σημαντικές δυσκολίες κατά την ένταξή τους σε σχολεία όπου η εκπαίδευση γίνεται σε γλώσσα διαφορετική από εκείνη που μιλούν στην οικογένειά τους και όπου αντικείμενο της διδασκαλίας αποτελούν πολιτιστικά στοιχεία μερικές φορές πολύ διαφορετικά από εκείνα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος.

Είναι λοιπόν επιθυμητή η εφαρμογή ενός παιδαγωγικού συστήματος υποδοχής, με το οποίο θα δοθεί στα παιδιά των μεταναστών μια πραγματική ευκαιρία ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας υποδοχής. Σε ένα τέτοιο σύστημα περιλαμβάνεται πρώτα απ' όλα δέσμη μέτρων που έχουν στόχο την εξασφάλιση της εισαγωγής του παιδιού σε κανονική τάξη της ηλικίας του : εκμάθηση της γλώσσας, κοινωνική ένταξη, εξακρίβωση των γνώσεων. Δεύτερη σειρά επιθυμητών παρεμβάσεων περιλαμβάνεται στα στρατηγικά σημεία του εκπαιδευτικού συστήματος : μετάβαση από την προσχολική στη στοιχειώδη εκπαίδευση, μετάβαση από τη στοιχειώδη στη μέση εκπαίδευση, από τον πρώτο στο δεύτερο κύκλο της μέσης εκπαίδευσης, από τη γενική εκπαίδευση στην επαγγελματική κατάρτιση.

Η σχέση σχολείου - οικογένειας αποτελεί την τρίτη βαθμίδα παρέμβασης. Πάρα πολύ συχνά συμμετοχή των γονέων στην επιλογή των κλάδων της εκπαίδευσης δεν γίνεται είτε λόγω ελλειπούς πληροφόρησης είτε διότι δεν υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας.

Στη συνέχεια για κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα αναλύονται τα κυριότερα συστήματα παιδαγωγικής υποδοχής :

Προσχολική εκπαίδευση

Ο καλύτερος τρόπος για την κοινωνική ένταξη και την εκμάθηση της γλώσσας είναι το νηπιαγωγείο, όπου θα έπρεπε να μπορούν να φοιτούν όσο το δυνατόν ενωρίτερα και συστηματικότερα όλα τα παιδιά των διακινουμένων εργαζομένων. Εκεί, με την επαφή με τα άλλα παιδιά και τις νηπιαγωγούς, μαθαίνουν εντελώς φυσικά τη γλώσσα του περιβάλλοντος υποδοχής.

Εντούτοις, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία όλα αυτά τα παιδιά παρακολουθούν στην προσχολική εκπαίδευση, ευκαίριο θα ήταν να λαμβάνονται ειδικά μέτρα στήριξης και ιδίως βελτίωση του γλωσσικού επιπέδου και εμπλουτισμός του λεξιλογίου μέσω γλωσσικών παιγνιδιών και σκέτς, με τα οποία είναι δυνατόν κατά τρόπο συντονισμένο να επιτυγχάνεται η γνωσιολογική, γλωσσική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. (Limbourg).

Το πείραμα του Enschede, όπου μαροκινοί και τούρκοι βοηθοί συμπληρωναν το έργο των νηπιαγωγών, έδειξε πώς η εκμάθηση της γλώσσας και η κοινωνική ένταξη μπορούν να τονωθούν από την παρουσία ενός ομιλητή της μητρικής γλώσσας. Η χρησιμοποίηση της γλώσσας και του πολιτισμού των διακινουμένων στις συνήθεις δραστηριότητες του νηπιαγωγείου (αφηγήσεις, παιχνίδια, μουσική, τραγούδια, ρυθμική) συνέβαλε στη συνειδητοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων της εκπαιδευτικής κοινότητας και είχε θετικές επιπτώσεις στις οικογένειες τόσο των μεταναστών όσο και των εντοπίων (Μασσαλία, Enschede, Λυών).

Στα παιδιά η μητρική γλώσσα των οποίων δεν είναι η γλώσσα την οποία διδάσκονται στο σχολείο, η έγκαιρη άσκηση της διγλωσσίας φαίνεται ότι είναι σημαντικό στοιχείο της γλωσσικής εκμάθησης και της ανάπτυξης των διανοητικών ικανοτήτων. Ο πειραματισμός, στον τομέα αυτό, θα πρέπει να επεκταθεί, κυρίως στη διγλωσσία που στηρίζεται στη μητρική γλώσσα.

3.2. Στοιχειώδης εκπαίδευση

3.1.1. Ακόμη και μεταξύ των παιδιών που έχουν φοιτήσει στην προσχολική εκπαίδευση από την ηλικία των τριών ετών, ορισμένα μπορεί να έχουν ανάγκη γλωσσικής στήριξης κατά τα πρώτα έτη της στοιχειώδους εκπαίδευσης. Κατά μείζονα λόγο οι αλλοδαποί μαθητές που παρακολούθησαν στις τάξεις υποδοχής, στα κέντρα υποδοχής ή άλλα συστήματα εντατικής εκμάθησης έχουν γενικά, για ένα κάποιο διάστημα δύο ως τριών χρόνων, ανάγκη γλωσσικής στήριξης. (Odense).

3.1.2. Στις περιοχές με χαμηλή μετανάστευση ή στην περίπτωση κατά την οποία ένα σχολικό ίδρυμα δέχεται μικρό αριθμό νεοαφιχθέντων μαθητών, συνιστάται η εντατική εκμάθηση της γλώσσας είτε ατομικά ή κατά μικρές ομάδες. Τότε η διδασκαλία καλό θα είναι να γίνεται από έμπειρους διδάσκοντες ενώ ο αριθμός ωρών εβδομαδιαίως θα πρέπει να είναι επαρκής ώστε η πρόοδος να είναι ταχεία. Με το ελαστικό ωράριο τόσο για τα παιδιά όσο και για τους διδάσκοντες, όπως το ωράριο αυτό εφαρμόστηκε στο σχέδιο της Odense, οι μαθητές είναι δυνατόν να παρακολουθούν εν μέρει διδασκαλία όλων των μαθημάτων και να διευκολύνεται έτσι η συνεργασία μεταξύ ειδικών και μη εκπαιδευτικών.

3.1.3. Στις περιοχές με έντονη μετανάστευση, συνιστάται η ενίσχυση του προσωπικού (εκπαιδευτικού, παιδαγωγικοί σύμβουλοι, καθηγητές της γλώσσας καταγωγής) ώστε να αντιμετωπίζονται οι δυσκολίες που παρουσιάζονται σε τάξεις στις οποίες συχνά οι αλλοδαποί μαθητές αποτελούν την πλειονότητα. Εξάλλου η συνεργασία των σχολείων με τις υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα έχει εξαίρετες επιπτώσεις όχι μόνο στις παρασχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες των μαθητών με τις οποίες διευκολύνεται η κοινωνική ένταξη, αλλά και στην επιμέλεια και το ενδιαφέρον των μαθητών στο σχολείο (Μασσαλία).

3.1.2.4. Όταν σταμάτησε η μαζική πρόσληψη εργατικού δυναμικού (1973/74), αναπτύχθηκε στους μετανάστες που κατάγονταν από χώρες εκτός της Κοινότητας εμφανής τάση να παρατείνουν την παραμονή τους στις χώρες υποδοχής επ'αόριστον. Έκτοτε συνεχίζεται η διακίνηση και άλλων μελών των οικογενειών τους και η υποδοχή των νεοαφιχθέντων παραμένει δυσχερές πρόβλημα σε πολλά κράτη μέλη και κυρίως στη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες. Η υποδοχή πολιτικών προσφύγων παραμένει θέμα που εμφανίζεται μόνιμα.

Οποιαδήποτε και αν είναι η ηλικία του μαθητή κατά την άφιξή του στη χώρα υποδοχής, η εκμάθηση της γλώσσας θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν εντατικότερη. Η περίοδος υποδοχής κάθε παιδιού ξεχωριστά, η παραμονή σε τάξη υποδοχής ή σε κέντρο υποδοχής δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα δύο σχολικά έτη με εξαίρεση τις περιπτώσεις κατά τις οποίες προβλέπεται επιστροφή στο εγγύς μέλλον στη χώρα καταγωγής. Η δυνατότητα να υπάρξουν πολύ επιτυχή αποτελέσματα με τον τρόπο αυτό αποδείχθηκε με την μέθοδο που εφαρμόζεται σήμερα στη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Με τα σχέδια του Leiden και του Enschede καθώς και με το σύστημα των ομογενών τάξεων υποδοχής, που εφαρμόζεται σήμερα σε πολλά Länder της Γερμανίας, φάνηκε εξάλλου ότι είναι δυνατόν η διδασκαλία υποδοχής να γίνεται εξίσου σε δύο ταυτόχρονα γλώσσες.

Ο αριθμός των μαθητών στις τάξεις υποδοχής φθάνει περίπου τους 10 έως 18, ώστε να είναι δυνατή η διαφοροποιημένη, δηλαδή προσαρμοσμένη στις ατομικές περιπτώσεις, διδασκαλία της γλώσσας υποδοχής. Η εισαγωγή του μαθητή σε κανονική τάξη μπορεί να γίνεται προοδευτικά. Στα πειράματα του Enschede, του Leiden και του Λουξεμβούργου αποδείχθηκε ότι είναι πραγματοποιήσιμη η σταδιακή και κατά περίπτωση μεταπήδηση. Ιδιαίτερα επιτυχημένο είναι το παράδειγμα του σχεδίου της Odense, όπου για τους μαθητές των τάξεων υποδοχής καθορίστηκαν ατομικά προγράμματα ώστε να μπορούν, ανάλογα με τις δυνατότητές, τους να παρακολουθούν ορισμένα μαθήματα στη δανική γλώσσα και να ενταχθούν προοδευτικά στην κανονική τάξη για την οποία προορίζονταν χωρίς ωστόσο να στερηθούν εντελώς τη στήριξη που παρέχεται στην τάξη υποδοχής.

.../...

3.1.3. Μέση εκπαίδευση

Αν υποθεθεί ότι στον τομέα αυτό τα πειράματα υπό την αιγίδα της Επιτροπής αποτελούν μόνο την αρχή (πρότυπες πειραματικές εφαρμογές του Βελγίου, πρότυπη πειραματική εφαρμογή του Βερολίνου, της Ολλανδίας και της Δανίας), και μάλιστα δίνοντας εμφανώς ιδιαίτερη σημασία στη διδασκαλία των μητρικών γλωσσών και στη διαπολιτιστική εκπαίδευση, εντούτοις με αυτά κατέστη δυνατό να αναλυθεί η κατάσταση όπως παρουσιάζεται στα κράτη μέλη, να έλθουν στην επιφάνεια μέθοδοι που ενδεχομένως θα μπορούσαν να γενικευτούν και να επισημανθούν οι πλέον επείγουσες ανάγκες.

- 3.1.3.1. Για τους νεοαφιχθέντες ηλικίας 12 ετών και άνω που έχουν παρακολουθήσει κανονικά σχολικά μαθήματα στη χώρα καταγωγής, φαίνεται ότι η εντατική διδασκαλία της γλώσσας υποδοχής είναι ο πλέον κατάλληλος τρόπος για να μπορέσουν να παρακολουθήσουν τη σχολική τους κατάρτιση στους κλάδους που θα επιλέξουν οι ίδιοι.

Η υποδοχή νεοαφιχθέντων ηλικίας 15/16 ετών που δεν έχουν επαρκώς παρακολουθήσει σχολικά μαθήματα είναι πολύ δυσκολότερη και δαπανηρότερη. Στη Γερμανία δοκιμάστηκε με επιτυχία η εντατική εκμάθηση της γλώσσας υποδοχής στο πλαίσιο της προεπαγγελματικής κατάρτισης.

- 3.1.3.2. Η είσοδος στη μέση εκπαίδευση και η μετάβαση από τη βασική εκπαίδευση στους κλάδους του 2ου κύκλου της μέσης εκπαίδευσης και στην επαγγελματική κατάρτιση είναι κρίσιμα στάδια στη σχολική ζωή των παιδιών των μεταναστών. Οι γλωσσικές ελλείψεις πάρα πολύ συχνά θεωρούνται ανυπέρβλητα εμπόδια. Έτσι παιδιά με όρεξη και με δυνατότητες στρέφονται προς τους ευκολότερους κλάδους της επαγγελματικής κατάρτισης. Προκειμένου να υπάρξει πραγματική ισοότητα ευκαιριών, θα πρέπει να καταβληθούν

.../...

μεγάλες προσπάθειες αφενός στον τομέα των φροντιστηρίων και της ενίσχυσης των παιδιών των μεταναστών που εισέρχονται στη μέση εκπαίδευση και αφετέρου στον τομέα των υπηρεσιών επαγγελματικού και σχολικού προσανατολισμού. Ευνταία θα ήταν η ατομική καθοδήγηση των παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Εξάλλου ένα έτος προεπαγγελματικής κατάρτισης με πλήρες ωράριο θα μπορούσε να έχει σαν αποτέλεσμα σωστή επαγγελματική κατάρτιση των αλλοδαπών εφήβων, των οποίων οι σχολικές επιδόσεις δεν είναι καλές.

- 3.1.3.3. Όσον αφορά τη μεθοδολογία της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών, οι άμεσες και εντατικές μέθοδοι εκμάθησης αποβλέπουν στη δημιουργία προφορικής επικοινωνίας, που αρχικά είναι παθητική και στη συνέχεια ενεργητική. Όταν οι αλλοδαποί μαθητές εισέρχονται σε κανονικές τάξεις, οι διδάσκοντες εύκολα υπερεκτιμούν τις γλωσσικές τους δυνατότητες. Ενώ η προφορική επικοινωνία του μαθητή στη γλώσσα που χρησιμοποιείται στην καθημερινή ζωή είναι σχετικά εύκολη, υπάρχει κίνδυνος να συναντήσει σοβαρές δυσκολίες στη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο σχολείο και κυρίως στα μαθήματα στα οποία είναι αναγκαία η χρησιμοποίηση εξειδικευμένου λεξιλογίου. Τελικά είναι δυνατό ο μαθητής να πάθει πλήρη σύγχυση όταν βρεθεί μπροστά στα κείμενα των σχολικών εγχειριδίων.

Τα δύο αυτά προβλήματα, δηλαδή η μετάβαση αφενός από τον προφορικό στο γραπτό λόγο και αφετέρου προς την τυπική και αφηρημένη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο σχολείο, δεν είναι ειδικά προβλήματα των παιδιών των διακινουμένων εργαζομένων, αλλά οι επιπτώσεις τους στα παιδιά αυτά είναι εντονότερες. Οι μέθοδοι και οι στρατηγικές που ακολουθούνται κατά τη διδασκαλία των γλωσσών και οι οποίες θεωρούνται κατάλληλες για την αντιμετώπιση των δυσκολιών αυτών είναι εξαιρετικά ελλιπείς. Αφού οι μέθοδοι αυτές αναπτυχθούν, μπορούν να βοηθήσουν ορισμένες ομάδες εντοπίων μαθητών, κυρίως νέων, που ομιλούν διαλέκτους ή τοπικές γλώσσες.

.../...

3.1.3.4. Η πολύ γρήγορη είσοδος στον επαγγελματικό βίο μετά το τέλος της υποχρεωτικής σχολικής εκπαίδευσης αποτελεί σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα για την κοινωνική άνοδο των νέων μεταναστών. Η σημασία της επαγγελματικής κατάρτισης στη βιομηχανική κοινωνία καθώς και η διάρκεια που πρέπει να έχει η κατάρτιση αυτή, συχνά δεν γίνεται αντιληπτή από τις οικογένειες. Η συνεργασία των σχολείων, των οργάνων σχολικού και επαγγελματικού προσανατολισμού, των υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής προς τους μετανάστες και των επαγγελματιών σωματείων και των οργανώσεων των μεταναστών θα έπρεπε να ενθαρρύνεται με σκοπό την καλύτερη πληροφόρηση των οικογενειών πάνω στους στόχους και τη σημασία της επαγγελματικής κατάρτισης.

3.2. Διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού των χωρών καταγωγής

Όλα τα πειράματα τα σχετικά με τη διδασκαλία της γλώσσας και της πολιτιστικής παράδοσης της χώρας καταγωγής έδειξαν ότι η διδασκαλία αυτή μπορεί να αποτελέσει για τα παιδιά των μεταναστών ουσιαστική συμβολή στη δημιουργία πολιτιστικής και γλωσσικής ταυτότητας και μιας θετικής εικόνας του εαυτού τους.

Μια από τις παιδαγωγικές λειτουργίες της διδασκαλίας της γλώσσας και του πολιτισμού των χωρών καταγωγής είναι η συμβολή στη διαμόρφωση της πολιτιστικής και γλωσσικής ταυτότητας των παιδιών των διακινουμένων εργαζομένων καθώς και στο σχηματισμό θετικής εικόνας για τον εαυτό τους. Η εκμάθηση της μητρικής τους γλώσσας σε συνδυασμό και όχι σε αντίθεση με το σχολείο ενισχύει την ικανότητα των παιδιών αυτών να ενταχθούν στις δομές της κοινωνίας υποδοχής χωρίς ωστόσο να είναι υποχρεωμένα να απαρνηθούν την πολιτιστική και γλωσσική τους ιδιαιτερότητα. Εξάλλου θα μπορούσε να ασκήσει θετική επίδραση στην απόκτηση εννοιολογικών και γλωσσικών γνώσεων της γλώσσας της χώρας υποδοχής. Τέλος, στο βαθμό στον οποίο τείνει να καταστήσει τα παιδιά ικανά να ζήσουν και να διεκδικήσουν την πολιτιστική τους ιδιαιτερότητα σαν αξιόλογη συνιστώσα της προσωπικότητάς τους ενισχύει μέσα τους την ικανότητα να προσανατολίζονται και να επιβάλλονται σε λίγο ή καθόλου οικείο περιβάλλον. Επίσης θα αξιοποιήσει στον ψυχισμό των παιδιών την ανάπτυξη των γενικών ικανοτήτων που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των δυσχερειών ενδεχόμενης επένταξης στο εκπαιδευτικό και το κοινωνικό σύστημα της χώρας καταγωγής.

Εντούτοις κύριος μακροπρόθεσμος στόχος θα έπρεπε να είναι η χωρίς υστεροβουλία απόδοση στη διδασκαλία αυτή του χαρακτήρα συμπληρώματος με το οποίο θα ολοκληρωθεί η σχολική εκπαίδευση των παιδιών των διακινουμένων εργαζομένων. Η ανάπτυξη προγραμμάτων και η προσαρμογή των σχολικών ωραρίων της στοιχειώδους εκπαίδευσης θα παραμείνει το κύριο μέλημα για ορισμένο χρονικό διάστημα ακόμα. Καλό θα ήταν να επανεκτιμηθεί ο αριθμός των ωρών που αφιερώνονται στη διδασκαλία αυτή της γλώσσας και πολιτιστικής παράδοσης της χώρας καταγωγής.

Η αναγνώριση της πραγματικής σημασίας της διδασκαλίας αυτής, εκτός από τη συνάφειά της με τις παιδαγωγικές της λειτουργίες, θα απαιτήσει σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης προσαρμογή των στόχων, του περιεχομένου και των μεθόδων διδασκαλίας των ζωντανών γλωσσών.

- 3.2.1. Εφόσον γίνεται κατάλληλος συντονισμός της λειτουργίας των κανονικών τάξεων και των μαθημάτων της γλώσσας καταγωγής (Limbourg, Μασσαλία), είναι δυνατό όχι μόνο να τηρείται πλήρως το πρόγραμμα του σχολείου υποδοχής αλλά και να βελτιωθεί το επίπεδό του. Από την άποψη αυτή το πείραμα του Limbourg υπήρξε ιδιαίτερα διδακτικό. Ειεί αποδείχτηκε κυρίως η απόδοση από παιδαγωγικής πλευράς της στενής συνεργασίας μεταξύ των υπευθύνων των κανονικών τάξεων και των αλλοδαπών εκπαιδευτικών στο πλαίσιο του κανονικού σχολικού προγράμματος. Εξάλλου ο συντονισμός της διδασκαλίας της γλώσσας καταγωγής με τις διαπολιτιστικές δραστηριότητες μπορεί να ανοίξει νέες προοπτικές για την παιδαγωγική (Παρίσι, Μασσαλία).
- 3.2.2. Ο συντονισμός αυτός οπωσδήποτε δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί στα σχολεία, άν για τηναποδοτική συνεργασία μεταξύ εντοπίων και αλλοδαπών εκπαιδευτικών, δεν έχουν από κοινού συμφωνηθεί οι όροι που έχουν σχέση με το περιεχόμενο και τις λεπτομέρειες της καθημερινής εργασίας. Σε όλα τα πρότυπα σχέδια έχει αποδειχτεί ότι οι διευθυντες των σχολείων, παρά τις σημαντικές διαφορές που υπάρχουν από τη μία χώρα στην

.../...

άλλη όσον αφορά την υπηρεσιακή τους κατάσταση, παίζουν πρωτεύοντα ρόλο στη εδραίωση της συνεργασίας αυτής σε όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό, εντόπιους και αλλοδαπούς. Βέβαια δεν πρέπει να τα περιμένει κανείς όλα από τους διευθυντές των σχολείων. Θα πρέπει να δοθεί στους εκπαιδευτικούς ο χρόνος που είναι αναγκαίος για τη συνεργασία, που θα θεωρηθεί μέρος των επαγγελματικών τους υποχρεώσεων. Εξάλλου οι οργανωτικοί φορείς που είναι υπεύθυνοι για την πρόσληψη και την προσαρμογή των αλλοδαπών εκπαιδευτικών, θα πρέπει όλως ιδιαιτέρως να φροντίσουν ώστε η κατάρτιση, το ενδιαφέρον και η προσωπική ικανότητα συνεργασίας των εκπαιδευτικών αυτών με τους συναδέλφους τους των χωρών υποδοχής να είναι αυτές που απαιτούνται.

Όταν αποκατασταθεί με τρόπο σταθερό η συνεργασία αυτή, αποδεικνύεται ότι τα προβλήματα ρύθμισης των προγραμμάτων, που συχνά αναφέρονται σαν "απόδειξη" ότι η ενοποιημένη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής είναι ανεφάρμοστη, λύνονται θαυμάσια. Στην πράξη, με την προϋπόθεση ότι θα αντιμετωπίζονταν κατάλληλα ενδεχόμενες παρεξηγήσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων εταίρων, η συνεργασία μεταξύ υπευθύνων των τάξεων και εκπαιδευτικών που διδάσκουν τη γλώσσα και τον πολιτισμό της χώρας καταγωγής κανονικά οδηγεί σε πραγματική αναβάθμιση της σχολικής ζωής, αίσθητή και στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς (πχ. : Παρίσι, σχολεία της οδού Hamelin και της Villejuif· Enschede, Ευρωπαϊκό σχολείο· Limburg Βελγίου).

Στην περίπτωση κατά την οποία οι εκπαιδευτικοί που ανήκουν σε κάποια εθνική μειονότητα ασκούν κανονικά το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, θα μπορούσαν να αναλάβουν τη διδασκαλία της γλώσσας καταγωγής. Αυτό δεν εφαρμόζεται ακόμη παρά μόνον σπάνια, και οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν πάντοτε τα ειδικά προσόντα που απαιτούνται για την εργασία αυτή. Εντούτοις είναι εμφανές ότι σε μια τέτοια περίπτωση οι συνθήκες συνεργασίας είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές. Προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή ευρίσκονται σε εξέλιξη σε ορισμένα βρεταννικά σχολεία και, με τρόπο περισσότερο συστηματικό, στις Κάτω Χώρες. Οι προσπάθειες αυτές αξίζει να ενθαρρυνθούν.

.../...

Το Schools Council ακολούθησε νέο δρόμο στην έρευνα για την επίτευξη συντονισμού του είδους αυτού μέσω της παραγωγής και της χρησιμοποίησης διδακτικού υλικού. Επιτυγχάνει έτσι την ενθάρρυνση της ανεργασίας σχολείων και κοινοτικών κέντρων, που είναι πολυάριθμα στο Ηνωμένο Βασίλειο.

- 3.2.3. Η συνέχεια της διδασκαλίας της γλώσσας και του πολιτισμού των χωρών καταγωγής Γείναι πρόβλημα που εμφανίζεται σε όλα τα πρότυπα σχέδια, στα οποία οι μαθητές παρακολούθησαν διδασκαλία του είδους αυτού καθόλη τη διάρκεια της στοιχειώδους εκπαίδευσης. Μέχρι τώρα έχουν βρεθεί "ad hoc" λύσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις αξιοποιήθηκαν υφιστάμενες τάξεις (Villejuif, οι ιταλοί μαθητές του Bedford) ενώ αλλού ευρίσκονται σε εξέλιξη πρότυπες πειραματικές εφαρμογές (Βέλγιο). Το ιδανικό θα ήταν να μπορούσαν οι γλώσσες των μεταναστών να διδάσκονται σαν 1η ή 2η ξένη γλώσσα, όπως γίνεται ήδη σε πολλά Länder της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Μακροπρόθεσμα είναι εξαιρετικά επιθυμητό οι γλώσσες των κοινοτήτων των διακινουμένων να αποκτήσουν στα σχολεία την ίδια θέση με τα άλλα κύρια μαθήματα που διδάσκονται στη μέση εκπαίδευση. Η εκπαίδευση θα πρέπει να αποδόσει στις γλώσσες αυτές την πολιτιστική σημασία που τους αρμόζει. Μόνο αν κατέχει κανείς τέλεια τη μητρική του γλώσσα θα μπορούσε να βελτιώσει τις δυνατότητες πρόσβασής του στην αγορά εργασίας είτε στη χώρα υποδοχής είτε στη χώρα καταγωγής.

Οι γλώσσες καταγωγής στη μέση εκπαίδευση μπορούν να διδάσκονται από αλλοδαπούς εκπαιδευτικούς, που έχουν τα απαραίτητα προσόντα για την άσκηση του λειτουργήματός τους σε σχολεία μέσης εκπαίδευσης της χώρας υποδοχής. Αυτό γίνεται στα Länder της Γερμανίας, όπου οι γλώσσες των μεταναστών μπορούν επιλέγονται σαν 1η ή 2η ξένη γλώσσα.

† μεταξύ στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης

3.2.4. Η μεθοδολογία της διδασκαλίας των γλωσσών καταγωγής (συχνά η επίσημη γλώσσα διαφέρει από τη γλώσσα που μιλιέται στο οικογενειακό περιβάλλον) δεν μπορεί να είναι η ίδια με εκείνη που εφαρμόζεται στη χώρα καταγωγής. Το γλωσσικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον στο οποίο ζουν τα παιδιά των μεταναστών διαφέρει ουσιαστικά από το περιβάλλον ενός παιδιού που μαθαίνει την εθνική του γλώσσα στη χώρα καταγωγής του. Η νέα αυτή μεθοδολογία, η οποία πολύ απέχει από το να είναι ιδανική, θα πρέπει να ενθαρρυνθεί ταυτόχρονα και από τις χώρες καταγωγής και από τις χώρες υποδοχής (Enciclopedia, Βερολίνο, Schools Council).

Παρά την παρουσία πολλών πολιτισμών και γλωσσών στην κοινωνία υποδοχής, η κατάσταση των παιδιών των μεταναστών σαν άτομα χαρακτηρίζεται ουσιαστικά από διπλή γλωσσική και πολιτιστική σχέση. Για το λόγο αυτό η διδασκαλία των γλωσσών καταγωγής θα πρέπει να έχει σαν στόχο της να συμβάλει σε κάθε ένα παιδί χωριστά στην ανάπτυξη διγλωσσίας που θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του σχολείου και στις επιθυμίες των οικογενειών. Έτσι στην καθημερινή εμπειρία των παιδιών η εκπαίδευση μπορεί να απευθύνεται ταυτόχρονα στους δύο πολιτισμούς και στις δύο γλώσσες, του σχολείου και του περιβάλλοντος υποδοχής αφενός και της οικογένειας αφετέρου. Τέλος η διδασκαλία αυτή θα πρέπει να μην αγνοήσει τις αλληλεπιδράσεις των γλωσσών καταγωγής και υποδοχής (Schools Council).

3.2.5. Σε περιφέρειες με λίγους μετανάστες ή όταν τα άτομα κάποιας εθνικότητας δεν είναι πολλά, η ενοποιημένη διδασκαλία των γλωσσών και πολιτισμών είναι προφανές ότι παρουσιάζει προβλήματα. Σε τέτοιες περιπτώσεις έχουν δοκιμαστεί διάφορες μέθοδοι με άλλοτε μικρότερη και άλλοτε μεγαλύτερη επιτυχία :

- αλλοδαποί εκπαιδευτικοί που παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε πολλά σχολεία. Τότε οι απαιτήσεις για παιδαγωγική συνεργασία είναι μεγάλες,
- σύμπτυξη των περιόδων που προβλέπονται για όλη την εβδομάδα σε ένα μόνο πρωινό ή απόγευμα. Όμως η γλωσσική διδασκαλία σε τρεις συνε-

.../...

χείς περιόδους δεν είναι το ίδιο αποτελεσματική με τη διδασκαλία σε τρεις περιόδους κατανεμημένες μέσα στην εβδομάδα,

- συγκέντρωση σε μία ομάδα ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες ηλικίας ή εργασίας. Στην περίπτωση αυτή οι απαιτήσεις από την εργασία του διδάσκοντος είναι πολύ υψηλές.

3.2.6. Οι διάφορες αυτές μέθοδοι, μερικές φορές σε συνδυασμό, φαίνεται ότι είναι περισσότερο αποτελεσματικές από τα εξωσχολικά μαθήματα που γίνονται το βράδυ ή τις ελεύθερες ημέρες ή απογεύματα.

Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν τα εξωσχολικά μαθήματα δεν εμφανίζονται τακτικά, εκτός αν οι γονείς δείχνουν εξαιρετικά μεγάλο ενδιαφέρον. Οι ακατάλληλες ώρες, η ανιαρή μετάβαση, η έλλειψη ανέσεων και ευχάριστης ατμόσφαιρας προκαλούν κόπωση και μειώνουν το ενδιαφέρον εις βάρος του εκπαιδευτικού έργου. Εντούτοις σε ορισμένες περιπτώσεις, που θα ήταν σκόπιμο να προσδιοριστούν κατά τρόπο συγκεκριμένο, δεν υπάρχει άλλη λύση εκτός από την οργάνωση τέτοιου είδους μαθημάτων. Υπάρχουν τότε πολλές δυνατότητες να προσφερθεί από τις εθνικές ή τοπικές αρχές επαρκής στήριξη στους οργανωτικούς φορείς, είτε πρόκειται για πρεσβείες ή προξενεία της χώρας καταγωγής είτε για τις ίδιες τις κοινότητες των μειοψηφιών. Ιδίως στην τελευταία περίπτωση, προφανείς παιδαγωγικοί λόγοι, όπως ο σεβασμός της επιθυμίας των κοινοτήτων να διαφυλάξουν τη γλώσσα και τον πολιτισμό τους, είναι αρκετοί για να δικαιολογήσουν την παροχή παιδαγωγικής και υλικής στήριξης από τις αρχές της χώρας υποδοχής.

.../...

3.3. Διαπολιτιστική εκπαίδευση

Η παράλληλη ανάπτυξη κατά τα τελευταία έτη της παιδαγωγικής της υποδοχής και της διδασκαλίας της γλώσσας και του πολιτισμού των γλωσσών καταγωγής, τείνει να αποδείξει - λόγω της προόδου που έχει επιτευχθεί και μέσω της προόδου αυτής - ότι οι δύο αυτές βάσεις της σχολικής εκπαίδευσης των παιδιών των διακινουμένων εργαζομένων θα πρέπει να συνενωθούν σε μια κοινή προοπτική, την προοπτική της διαπολιτιστικής εκπαίδευσης. Πράγματι, η εφαρμογή μιας παιδαγωγικής της υποδοχής πραγματικά ανοιχτής στις πολιτιστικές διαφορές καθώς και η πλήρως ενοποιημένη διδασκαλία των γλωσσών καταγωγής, προϋποθέτει ότι τόσο οι εντόποιοι εκπαιδευτικοί όσο και τα παιδιά θα έχουν ευαισθητοποιηθεί στην παρουσία των πολιτισμών των διακινουμένων και θα είναι διατεθειμένοι να αξιοποιήσουν την παρουσία αυτή σαν μέσον δικής τους προαγωγής. Έτσι η διαπολιτιστική εκπαίδευση αποτελεί την ανάπτυξη στο μέγιστο βαθμό μιας παιδαγωγικής η οποία, ενώ σέβεται τις πολιτιστικές ιδιομορφίες, τείνει να ξεφύγει από το παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό κατεστημένο επιδιώκοντας όχι απλώς την αύξηση των πληροφοριακών στοιχείων αλλά κυρίως την εισαγωγή μεθόδων που προάγουν την "αλληλοκατανόηση" των εν λόγω πολιτισμών. Για το λόγο αυτό η διαπολιτιστική προοπτική θα πρέπει αφού προηγουμένως το πνεύμα της περάσει στις τάξεις υποδοχής και γλώσσας καταγωγής να καταλάβει διακεκριμένη θέση στις κανονικές τάξεις, όπου αγγίζει μέσω της γλώσσας διδασκαλίας, το σύνολο του σχολικού πληθυσμού.

- 3.3.1. Η αντίληψη μιας εκπαίδευσης διαπολιτιστικών διαστάσεων συνίστανται στην αναγνώριση της ποικιλίας των διαφόρων πολιτιστικών παραδόσεων που υπάρχουν στην κοινωνία και στο να λαμβάνεται υπόψη ως παράγων αμοιβαίου εμπλουτισμού και ατομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (Συμβούλιο της Ευρώπης, CDCC, ομάδα 7).

Προφανώς η μαζική παρουσία μαθητών με ξένες γλώσσες και πολιτισμούς επιφέρει στο σχολικό περιβάλλον αλλαγές τις οποίες το σχολείο οφείλει να λάβει υπόψη του. Κανείς δεν αγνοεί ότι οι μεταβολές δεν γίνονται χωρίς αιφνιδιασμούς, αναστατώσεις και ενδοιασμούς και στα δύο μέρη. Η διαπολιτιστική εκπαίδευση είναι εξ'ορισμού ένα από τα παιδαγωγικά μέσα με τα οποία ήδη από τη σχολική ηλικία είναι δυνατή αφενός η αντιμετώπιση των παρεξηγήσεων και προκαταλήψεων που υφίστανται μεταξύ διαφόρων εθνικοτήτων και αφετέρου η κατανίκηση των τάσεων ξενοφοβίας και ρατσισμού.

Η διαπολιτιστική προοπτική εμφανίζεται στα σχολεία με τρεις μορφές. Η πρώτη είναι μια απλή διαπίστωση : σε περιπτώσεις στις οποίες τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά του 10, 20 ή ακόμη και του 80% των μαθητών που αντιπροσωπεύουν άλλες πολιτιστικές παραδόσεις από την πολιτιστική παράδοση της περιφέρειας υποδοχής, τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές είναι σε θέση να κατανοούν τη διαφορά αυτή. Η δεύτερη αντικατοπτρίζει την αμοιβαία κατανόηση : εντόπιοι και μετανάστες μαθαίνουν να δέχονται και να σέβονται οι μεν τη διαφορά των δε. Η τρίτη, η περισσότερο θετική, εκφράζει την αμοιβαία συμβολή των διάφορων πολιτισμών στην απόκτηση νέων γνώσεων και ικανοτήτων.

2. Στις περισσότερες χώρες υποδοχής, τα προγράμματα περιλαμβάνουν μερικές ώρες την εβδομάδα από κοινού διδασκαλία των μαθητών των τάξεων υποδοχής και των κανονικών τάξεων. Λόγου χάρη οι καλλιτεχνικές και χειρωνακτικές δραστηριότητες προσφέρουν πάρα πολλές ευκαιρίες επαφής και γόνιμης ανταλλαγής ιδεών μεταξύ εντοπίων και αλλοδαπών μαθητών, ακόμη και όταν οι τελευταίοι αυτοί δεν κατέχουν επαρκώς τη γλώσσα της χώρας υποδοχής.

Το πείραμα του Enschede δείχνει ότι οι κοινές αυτές δραστηριότητες είναι ωφέλιμα τόσο για τους εντόπιους όσο και για τους αλλοδαπούς μαθητές. Πάντως η επιτυχία στην περίπτωση αυτή εξαρτάται από το επίπεδο συνεργασίας μεταξύ αλλοδαπών και εντοπίων εκπαιδευτικών.

- 3.3. Ο αποτελεσματικός συντονισμός της διδασκαλίας της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής με τη διδασκαλία στις κανονικές τάξεις είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους προάγεται η διαπολιτιστική εκπαίδευση. Η παρουσία άλλων γλωσσών μέσα στο ίδιο το σχολείο τις καταξιώνει στα μάτια των εντοπίων μαθητών, απομυθοποιεί τις δυσκολίες της εκμάθησης των ξένων γλωσσών και μετατρέπει τη διγλωσσία των παιδιών των μεταναστών από αίτιο "προβλημάτων" σε πλεονέκτημα.

.../...

Κατά το συντονισμό του περιεχομένου της διδασκαλίας είναι σημαντικό να ακολουθείται η αρχή της αμοιβαιότητας. Με την εφαρμογή της αρχής αυτής θα προβληθεί στις κανονικές τάξεις ο πολιτισμός των διακινουμένων και αυτόματα θα διευρυνθεί το πεδίο των σχολικών γνώσεων προς τους πολιτισμούς των εθνοτήτων που υπάρχουν στο σχολείο (Παρίσι).

Όλα τα νέα στοιχεία που μεταφέρουν οι μετανάστες και οι οικογένειές τους (πολιτιστικά στοιχεία, μουσική, εικαστικές τέχνες, ζωγραφική, τραγούδια, γεωγραφία, ιστορία, οικονομία κλπ) αποτελούν για τη σχολική κοινότητα πλούτο, η αξία του οποίου δεν μπορεί να υπολογιστεί (Μασσαλία, Limbourg, Enschede, Schools Council, σχέδιο μουσικής). Αν γινόταν βαθύτερη εκτίμηση της αξίας του δυναμικού αυτού, το αποτέλεσμα θα ήταν η εισαγωγή στο σχολικό πρόγραμμα στοιχείων διαπολιτιστικής εξέλιξης, από τα οποία θα μπορούσαν να ωφελούνται κατά τρόπο πάγιο και τα παιδιά των εντοπίων. Εξάλλου η πραγματοποίηση της εκτίμησης αυτής θα ανταποκρινόταν στην επείγουσα ανάγκη εκσυγχρονισμού των σχολικών προγραμμάτων, που προέκυψε σαν αποτέλεσμα της διεθνοποίησης των συναλλαγών και των επικοινωνιών.

- 3.3.4. Η εκμετάλλευση για σκοπούς παιδαγωγικούς της παρουσίας πολλών γλωσσών, με τον τρόπο με τον οποίο απέτυχε το αντικείμενο των πειραμάτων του Λονδίνου (LINC, Schools Council), αποτελεί μέθοδο που υπόσχεται πολλά όσον αφορά την αποδοχή της παρουσίας πολλών γλωσσών σαν κάτι το κανονικό και με θετικές επιπτώσεις. Η παιδαγωγική αυτή, αντανακλώντας με τρόπο συγκεκριμένο στις κοινωνικές λειτουργίες της γλώσσας, είναι κατάλληλη να ενισχύει στα παιδιά των διακινουμένων και στα παιδιά των εντοπίων που μιλούν διαλέκτους ή τοπικές γλώσσες το αίσθημα ασφάλειας με τη συνειδητοποίηση της αξίας της γλώσσας και του πολιτισμού τους. Μεσοπρόθεσμα θα μπορούσε να συντελέσει ώστε να γίνει ευκολότερα αποδεκτή από τους διδάσκοντες η διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού των χωρών καταγωγής σαν αναπόσπαστο μέρος του σχολικού προγράμματος απόλυτα πραγματοποιήσιμο και παιδαγωγικά ωφέλιμο.

.../...

3.3.5. Αποβλέποντας στη διευκόλυνση των επαφών και της ανταλλαγής ιδεών μεταξύ των εντοπίων και των αλλοδαπών μαθητών, η διαπολιτιστική εκπαίδευση τείνει εντελώς φυσιολογικά να αναμίξει πρόσωπα και φορείς που δεν ανήκουν στο περιβάλλον του σχολείου. Ιδίως με την είσοδο των αλλοδαπών γονέων στο σχολείο, με το άνοιγμα προς τους κύκλους του περιβάλλοντος, μέσω της συνεργασίας με τους κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς, τις ενώσεις των διακινουμένων και των κατοίκων οι διαπολιτιστικές τάσεις επιδρούν βαθμιαία στις κοινωνικές, επαγγελματικές και πολιτιστικές σχέσεις των διαφόρων κοινοτήτων. Το σχολείο δεν είναι δυνατόν παρά να επωφεληθεί από το άνοιγμα αυτό μέσω της καθημερινής πραγματικότητας που βιώνουν οι μαθητές, χωρίς με τον τρόπο αυτό να τίθεται σε κίνδυνο η επιτυχία του βασικού σχολικού έργου (Μασσαλία, Frais Vallon, Συμβούλιο της Ευρώπης).

4. Παρεμβάσεις σε επίπεδο εποπτικών μέσων και προσωπικού

Ο πειραματισμός στα σχολεία μπορεί να αποδώσει καρπούς μόνον αν συγχρόνως υποστηρίζεται τόσο από τη σύλληψη δημιουργία εποπτικών μέσων προσαρμοσμένων από την κατάσταση που έχει δημιουργήσει η μετανάστευση όσο και από τη σοβαρή κατάρτιση των εκπαιδευτών.

4.1. Επεξεργασία εποπτικών μέσων

Η έλλειψη κατάλληλου διδακτικού υλικού έχει διαπιστωθεί σε όλους σχεδόν τους τομείς της σχολικής εκπαίδευσης των παιδιών των διακινουμένων εργαζομένων. Αν υποτεθεί ότι εν μέρει η έλλειψη αυτή εξηγείται λόγω των περιορισμένων αγορών, που δεν προκαλούν το ενδιαφέρον των εκδοτικών οίκων, τότε προβάλλει ακόμη καθαρότερα για τις κυβερνήσεις των κρατών μελών η ευκαιρία να ενθαρρύνουν, και ίσως και να επιδοτήσουν, την ανάπτυξη τέτοιου είδους υλικού.

Η συνεργασία μεταξύ χωρών υποδοχής και χωρών καταγωγής, η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία στον τομέα της σύλληψης και παραγωγής υλικού για τη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού των χωρών καταγωγής, ευρίσκεται ακόμη στην αρχή της. Είναι ανάγκη να πολλαπλασιαστούν οι προσπάθειες ώστε να εξασφαλιστεί ότι τα μαθήματα αυτά θα μπορέσουν να έχουν πλήρη υποστήριξη από όλους τους ενδιαφερομένους.

.../...

Εαν κατά την παραγωγή υλικού που προορίζεται ειδικά για παιδιά διακινουμένων η διαπολιτιστική διάσταση αξίζει να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη, το ίδιο θα πρέπει να γίνει και όσον αφορά το υλικό και τα εγχειρίδια που παράγονται για τη διδασκαλία στις κανονικές τάξεις. Η παρουσία των διακινουμένων εργαζομένων και των οικογενειών τους έχει γίνει μόνιμο χαρακτηριστικό των κοινωνιών και δεν θα πρέπει πλέον να αποσιωπάται στα σχολικά εγχειρίδια.

- 4.1.1. Στη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία υπάρχει σήμερα σχετικά μεγάλη δυνατότητα επιλογής υλικού που προορίζεται για παιδιά και έφηβους με σκοπό τη διδασκαλία της γλώσσας των χωρών τους καθώς και της διδασκαλίας ξένων γλωσσών. Οι Κάτω Χώρες, το ολλανδόφωνο Βέλγιο και η Ιταλία έχουν στον τομέα αυτό μικρή σχετικά πείρα, που αποκτήθηκε πρόσφατα. Στη Δανία και την Ελλάδα ευρίσκονται σε εξέλιξη οι πρώτες προσπάθειες.

Στην περίπτωση των γλωσσών που είναι πολύ διαδεδομένες, η ανάπτυξη του υλικού αυτού γενικά αρχίζει με σκοπό τη διδασκαλία των γλωσσών αυτών στο εξωτερικό, σε κοινό σχετικά προνομιούχο. Τροποποιήσεις με στόχο την καλύτερη προσαρμογή του υλικού αυτού στις ανάγκες των παιδιών των διακινουμένων ευρίσκονται σε εξέλιξη.

Παντού παραμένουν για επίλυση αρκετά προβλήματα, όπως πχ η ταυτόχρονη διδασκαλία γραφής και ανάγνωσης στις γλώσσες υποδοχής και στις γλώσσες καταγωγής και η μετάβαση από τη γλώσσα της καθημερινής ζωής στην τυπική γλώσσα της εκπαίδευσης. Στο υλικό που παράγεται σαν συνέχεια του σχεδίου της Odense, προβλέπονται ευρύτατα περιθώρια για τη δυνατότητα ταυτόχρονης διδασκαλίας της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής στα νεοαφιχθέντα παιδιά. Ως εκ τούτου το υλικό αυτό μπορεί να θεωρείται υποδειγματικό.

.../...

4.1.2. Ακόμη μεγαλύτερες είναι οι ανάγκες διδακτικού υλικού για τη διδασκαλία των γλωσσών καταγωγής υπό συνθήκες αποδημίας. Τα πρώτα βήματα στον τομέα αυτόν αποτελούν οι πρότυπες πειραματικές εφαρμογές του I' Istituto della Enciclopedia Italiana, του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδας, του Schools Council και του Senator für Schulwesen, Jugend und Sport Kultusenator του Βερολίνου, προκειμένου να αναπτυχθούν σχολικά εγχειρίδια και διδακτικά βοηθήματα για τη διδασκαλία της ιταλικής της ελληνικής, της bengali και της τουρκικής γλώσσας. Ήδη είναι δυνατόν να εξαχθούν από τα πειράματα αυτά ορισμένα συμπεράσματα, τα οποία θα ήταν σκόπιμο να λαμβάνονται υπόψη στο μέλλον. Έχουν καταβληθεί προσπάθειες ώστε με το περιεχόμενό του το διδακτικό υλικό να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις για διαπολιτιστική εκπαίδευση (Enciclopedia). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι λαμβάνονται σαν βάση οι πραγματικές συνθήκες της αποδημίας (Schools Council). Η ανάπτυξη υλικού που μπορεί να προσαρμόζεται, και με τον τρόπο αυτό να διευκολύνει τη διαφοροποιημένη εκπαίδευση, δίνει στον διδάσκοντα τη δυνατότητα να ανταποκρίνεται στις ατομικές ανάγκες του μαθητή (Schools Council). Η δημιουργία ευνοϊκών εκπαιδευτικών συνθηκών, μαζί με την παραγωγή υλικού για τη διδασκαλία μιας γλώσσας καταγωγής, αυξάνει τις δυνατότητες χρησιμοποίησης του υλικού αυτού στο βέλτιστο βαθμό (Βερολίνο).

Σημαντικό μέρος της εργασίας που απομένει να γίνει περιλαμβάνει κυρίως :

- την εξέταση της περίπτωσης και άλλων γλωσσών καταγωγής,
- την παραγωγή υλικού που να μπορεί να χρησιμοποιείται σε διαφορετικές βαθμίδες και σε διαφορετικούς κλάδους των εκπαιδευτικών συστημάτων,
- την προσαρμογή του υλικού στις εξαιρετικά ποικίλες συνθήκες που αντιμετωπίζονται κατά τη διδασκαλία των γλωσσών καταγωγής είτε λόγω των διαθέσιμων ωρών εβδομαδιαίως είτε λόγω της διαφοράς στο επίπεδο γνώσεων των μαθητών.

.../...

Τέλος θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η διάθεση στους εκπαιδευτικούς καταλληλότερου διδακτικού υλικού δεν θα μπορούσε με κανένα τρόπο να αντικαταστήσει τη συνεχή κατάρτιση υψηλής στάθμης. Αντίθετα είναι γνωστό ότι όσο πολυπλοκότερο γίνεται το διδακτικό υλικό τόσο οι ανάγκες κατάρτισης αυξάνουν.

- 4.1.3. Σε πολλούς τομείς της φροντιστηριακής διδασκαλίας και της διδασκαλίας στήριξης και μαθητές και εκπαιδευτικοί στερούνται διδακτικού υλικού. Η ανάγκη παροχής συστηματικής στήριξης στην εκμάθηση της γλώσσας υποδοχής αναγνωρίζεται από όλες τις σχολικές αρχές, συχνά όμως οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με τη διδασκαλία αυτή καταφεύγουν σε αυτοσχεδιασμούς. Θα έπρεπε επίσης να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιάζουσες ανάγκες των μεταναστών μαθητών όσον αφορά τη φροντιστηριακή διδασκαλία και των άλλων μαθημάτων όπως τα μαθηματικά, οι φυσικές επιστήμες, η ιστορία, η γεωγραφία, η οικονομία κλπ.
- 4.1.4. Η διαπολιτιστική εκπαίδευση είναι σχετικά πρόσφατη επιλογή, για την οποία η παραγωγή διδακτικού υλικού είναι περιορισμένη και το υλικό αυτό ελάχιστα διαδεδομένο, αν και σε μερικές περιπτώσεις η ποιότητά του είναι υψηλή (Παρίσι, Μασσαλία). Συνεπώς, η ανταλλαγή εμπειρίας και υλικού μεταξύ όλων εκείνων που ερευνούν και διαδίδουν τη διαπολιτιστική εκπαίδευση μέσω των παραδοσιακών μαθημάτων καθώς και η ανάπτυξη νέων προγραμμάτων και διδακτικού υλικού παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον.

.../...

4.2. Κατάρτιση των εκπαιδευτικών

Σε κάθε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση απαιτούνται επεμβάσεις στον τομέα της κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Η μαζική εισαγωγή παιδιών μεταναστών προκάλεσε συνεπώς εντελώς φυσιολογικά την αναθεώρηση και την αναπροσαρμογή των προγραμμάτων αρχικής, συμπληρωματικής και συνεχούς κατάρτισης των εκπαιδευτικών.

4.2.1. Αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών

4.2.1.1. Η αρχική κατάρτιση για τη σχολική παιδαγωγική σε παιδιά διακινουμένων ετοιμάζεται να τεθεί σε εφαρμογή στα περισσότερα κράτη μέλη. Γενικά η κατάρτιση αυτή είναι προαιρετική ενώ μερικές φορές μπορεί να είναι υποχρεωτική (ορισμένα Länder της Γερμανίας). Στόχοι της είναι είτε γενικά η εισαγωγή στα παιδαγωγικά και κοινωνικά προβλήματα των παιδιών των διακινουμένων και η παιδαγωγική σε πολυποίκιλο πολιτιστικό περιβάλλον είτε η εξειδίκευση (Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο "γερμανικά, αγγλικά για τους ξένους").

Στην αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών των χωρών στις οποίες η μετανάστευση είναι σημαντική μπορούν αρκετά εύκολα να περιληφθούν θέματα που προβλέπουν γενικά την εισαγωγή στις εκπαιδευτικές ανάγκες που προκύπτουν από την μετανάστευση.

Όταν σκοπός της κατάρτισης είναι η εξειδίκευση, τα θέματα στα οποία δίνεται προτεραιότητα είναι:

- η μεθοδολογία της διδασκαλίας της γλώσσας της χώρας υποδοχής υπό συνθήκες μετανάστευσης, με επίκεντρο τις καθημερινές ανάγκες,
- η επισταμένη πολιτικής και κοινωνικής φύσεως ενημέρωση σχετικά με τη χώρα καταγωγής, τα αίτια και τις επιπτώσεις της αποδημίας,

.../...

- οι μέθοδοι και το περιεχόμενο διαπολιτιστικής διδασκαλίας με ιδιαίτερη έμφαση στη συνεργασία των αλλοδαπών με τους αυτόχθονες εκπαιδευτικούς (team teaching),
- η δυνατότητα συστηματικής εισαγωγής των σπουδαστών σε μια από τις γλώσσες καταγωγής, δίνοντας έμφαση στις ανάγκες επικοινωνίας μέσα στην τάξη και με τις οικογένειες.

4.2.2. Συνεχής κατάρτιση των εκπαιδευτικών

- 4.2..2.1. Σε πρώτη φάση το αντικείμενο συνεχούς κατάρτισης για έμπειρους εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε σχολεία με πολύ έντονη παρουσία παιδιών μεταναστών μπορεί να αποτελέσει η ενημέρωση σε βάθος σχετικά με την κοινωνική κατάσταση των οικογενειών των μεταναστών και τον πολιτισμό των χωρών καταγωγής. Την ενημέρωση αυτή θα μπορούσε να ακολουθήσει εισαγωγή στις παιδαγωγικές μεθόδους υποδοχής και διαπολιτιστικής εκπαίδευσης (Βρυξέλλες, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας).

Τα θέματα συνεχούς κατάρτισης υψηλότερου επιπέδου θα μπορούσαν να είναι παρόμοια με εκείνα που ήδη αναφέρθηκαν για την ειδική αρχική κατάρτιση. Με τις εργασίες της ομάδας ALFA αποδείχτηκε η ανάγκη συσχετισμού των προγραμμάτων αρχικής και συνεχούς κατάρτισης.

- 4.2.2.2. Στην πρότυπη πειραματική εφαρμογή που διεξήχθη στη Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία για τους Ιταλούς και Έλληνες εκπαιδευτικούς φάνηκε καθαρά η αξία και η αποτελεσματικότητα της στενής συνεργασίας μεταξύ των ιδρυμάτων κατάρτισης της χώρας υποδοχής και των εκπαιδευτικών υπηρεσιών των προξενείων, όσον αφορά την αύξηση της απόδοσης των αλλοδαπών εκπαιδευτικών που εργάζονται στις τάξεις υποδοχής ή στις τάξεις όπου διδάσκεται η γλώσσα και ο πολιτισμός της χώρας καταγωγής.

.../...

4.2.2.3. Σημαντικό βήμα προς την κοινή συνεχή κατάρτιση των εντοπίων και αλλοδαπών εκπαιδευτικών έγινε με την πρότυπη πειραματική εφαρμογή του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας της Γαλλίας. Η ιδέα της κοινής αυτής κατάρτισης ανταποκρίνεται στο διπλό στόχο αφενός να προωθηθεί η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και αφετέρου να εισαχθούν διαπολιτιστικά στοιχεία στην ίδια την κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

Για την πραγματοποίηση κοινής κατάρτισης του τύπου αυτού συνεργάζονται αφενός οι προξενικές υπηρεσίες σχολικής επιθεώρησης των χωρών καταγωγής και αφετέρου τα ιδρύματα συνεχούς κατάρτισης και οι υπηρεσίες επιθεώρησης και παροχής παιδαγωγικών συμβουλών (CEFISEM της Γαλλίας, Begeleidings - consultatiediensten των Κάτω Χωρών, teachers centers της Αγγλίας, κοινοτικά παιδαγωγικά κέντρα κλπ). Η δυνατότητα προσαρμογής στις τοπικές σχολικές συνθήκες, οι οποίες ποικίλλουν ευρύτατα από τον ένα τόπο στον άλλο, αποτελεί ένα ακόμη πλεονέκτημα τέτοιου είδους μοντέλων συνεχούς κατάρτισης.

4.2.2.4. Παντού όπου οργανώθηκαν σειρές μαθημάτων συνεχούς κατάρτισης σε μεγάλη κλίμακα, έγινε αισθητή η έλλειψη ειδικευμένων και έμπειρων εκπαιδευτών. Αυτό αποτελεί μία από τις συνέπειες του γεγονότος ότι το έργο της κατάρτισης των εκπαιδευτικών που προορίζονται να υποδεχθούν παιδιά διακινουμένων έχει μέχρι σήμερα ανατεθεί σε μικρό σχετικά αριθμό ειδικών. Εξάλλου, σαν νέα διάσταση της εξειδίκευσής τους, είναι επίσης σκόπιμο να προετοιμάζονται οι εκπαιδευτές που είναι ειδικοί για διάφορα σχολικά μαθήματα για να ασχοληθούν τόσο με τις εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών των διακινουμένων όσο και με την ποικίλη πολιτιστική σύνθεση του κοινωνικού και σχολικού περιβάλλοντος.

Τα συστήματα συνεχούς κατάρτισης θα πρέπει λοιπόν να συμπληρωθούν με συστήματα συμπληρωματικής κατάρτισης, στα οποία θα έχουν πρόσβαση και οι νέοι διπλωματούχοι και οι εκπαιδευτικοί με πείρα. Ιδιαίτερα για τους τελευταίους, θα έπρεπε να προβλεφθεί συμπληρωματική κατάρτιση

.../...

υψηλού επιπέδου ώστε να μπορέσουν να προσληφθούν σαν παιδαγωγικοί σύμβουλοι και σαν στελέχη της συνεχούς κατάρτισης.

Η κατάρτιση αυτή, χωρίς αμφιβολία θα θεωρηθεί επί ορισμένο διάστημα προνομιούχος τρόπος κατάρτισης ειδικευμένων εκπαιδευτικών, που θα γίνουν στα σχολεία τους οι φορείς της παιδαγωγικής προσαρμογής και του πολιτιστικού ανοίγματος.

- 4.2 .2.5. Στο πλαίσιο της συνεχούς κατάρτισης θα έπρεπε επίσης να οργανωθούν κοινές συνεδριάσεις για νηπιαγωγούς, εκπαιδευτικούς της στοιχειώδους και της μέσης εκπαίδευσης, διδάσκοντες των επαγγελματικών σχολών, παιδαγωγούς και σχολικούς ψυχολόγους, συμβούλους επαγγελματικού προσανατολισμού και άλλους κανωνικά εργαζομένους, εις τρόπον ώστε να διευκολυνθεί η ανταλλαγή εμπειριών και η συνεργασία όλων των μερών που εργάζονται για τη σχολική και κοινωνική ένταξη των μαθητών και των οικογενειών, χωρίς βέβαια να παραμελείται η ειδική κατάρτιση του προσωπικού αυτού (ALFA, CREDIF).

4.2 .3. Κατάρτιση των αλλοδαπών εκπαιδευτικών

- 4.2 .3.1. Οι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να εργασθούν με τους μετανάστες θα έπρεπε κατά την αρχική τους κατάρτιση να ασχοληθούν με την εκμάθηση σε βάθος της γλώσσας της μελλοντικής χώρας υποδοχής. Από την πλευρά της η χώρα υποδοχής θα έπρεπε να προσφέρει στους αλλοδαπούς εκπαιδευτικούς την ευκαιρία να τελειοποιήσουν την εκμάθηση της γλώσσας της δίνοντας έμφαση κυρίως στις γλωσσικές ανάγκες του σχολείου και της παιδαγωγικής.

Στο πείραμα του Landau έγινε προσπάθεια να προσδιοριστεί το περιεχόμενο συμπληρωματικής κατάρτισης, η οποία θα δίνει στους αλλοδαπούς εκπαιδευτικούς τα προσόντα που απαιτούνται ώστε να εντάσσονται επίσημα σε παιδαγωγικές ομάδες της χώρας υποδοχής. Ο σκοπός της κατάρτισης αυτής είναι να εξοικειωθεί ο εκπαιδευτικός με το σχολικό σύστημα και τις διδακτικές μεθόδους της χώρας υποδοχής, να γνωρίσει τις ιδιαίτερες

.../...

δυσκολίες των παιδιών των μεταναστών και να ενημερωθεί γενικά για τα κοινωνικά και πολιτιστικά προβλήματα που προκύπτουν σαν αποτέλεσμα της μετανάστευσης. Πολύ σημαντικό θέμα της συμπληρωματικής κατάρτισης είναι η μεθοδολογία της διδασκαλίας της γλώσσας της χώρας καταγωγής σε ξένο περιβάλλον. Το πείραμα του Landau απέδειξε ότι είναι χρήσιμο, μέρος τουλάχιστον της συμπληρωματικής αυτής κατάρτισης, να οργανώνεται στη χώρα υποδοχής με τη συνεργασία της χώρας καταγωγής.

4.2.3.2. Η ιδέα της κοινής κατάρτισης των αλλοδαπών και των εντοπίων εκπαιδευτικών συνεπάγεται ελεύθερη πρόσβαση των αλλοδαπών εκπαιδευτικών στη συμπληρωματική κατάρτιση. Στην περίπτωση αυτή μέρος του προγράμματος θα έπρεπε χωρίς αμφιβολία να πραγματοποιείται χωριστά ώστε να ανταποκρίνεται στις ειδικές ανάγκες. Έτσι θα ήταν δυνατόν να καλυφθούν ενδεχόμενες διαφορές στην αρχική εκπαίδευση και να μελετηθεί σε βάθος η μεθοδολογία της διδασκαλίας της γλώσσας καταγωγής υπό συνθήκες αποδημίας. Πάντως το κύριο μέρος της συμπληρωματικής κατάρτισης, που γίνεται από κοινού, θα πρέπει να είναι αρκετά σημαντικό ώστε να δικαιολογείται η παροχή πιστοποιητικών που θα αναγνωρίζονται από τα κράτη υποδοχής και καταγωγής.

4.2.3.3. Μακροπρόθεσμα θα μπορούσαν να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες ώστε να δίδεται στους αλλοδαπούς εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να παραταθεί η παραμονή τους στη χώρα μετανάστευσης πέραν του χρόνου που προβλέπεται κανονικά η δυνατότητα να αποκτήσουν επαγγελματικά δικαιώματα ίδια με εκείνα των εντοπίων εκπαιδευτικών. Όπως δείχνουν τα παραδείγματα των Κάτω Χωρών και της Γερμανίας, αυτό είναι δυνατό να γίνει στην περίπτωση που οι αρχές των χωρών υποδοχής επιλέγουν και επιθεωρούν οι ίδιες τους αλλοδαπούς εκπαιδευτικούς. Σε άλλες περιπτώσεις τα νομικής και διοικητικής φύσεως κωλύματα θα μπορούσαν να αρθούν στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ χωρών καταγωγής και χωρών υποδοχής.

.../...

4.2.3.4. Θα άξιζε να ενθαρρυνθεί η ένταξη στο εκπαιδευτικό σώμα της χώρας υποδοχής, μέσω της κανονικής αρχικής κατάρτισης, δικαινουμένων ή μεταναστών της δεύτερης γενεάς. Τα πρώτα βήματα προς την κατεύθυνση αυτή αποτελούν τα αγγλικά "ACCESS courses", με τα οποία γίνεται προσπάθεια να μπορούν οι νέοι μετανάστες να αποκτούν τα προσόντα που είναι απαραίτητα για την είσοδο στην κατάρτιση εκπαιδευτικών. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί η πρόσβαση των μεταναστών της δεύτερης γενεάς στην πρακτική κατάρτιση μετά τις πρώτες κρατικές εξετάσεις, σε πολλά Länder της Γερμανίας.

5. Συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών αρχών των κρατών υποδοχής και των κρατών καταγωγής

5.1. Οι πρότυπες πειραματικές εφαρμογές για τη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, έχουν δείξει τον τρόπο με τον οποίο η συνεργασία αυτή οδηγεί σε θετικά αποτελέσματα σε διάφορα επίπεδα :

- στο επίπεδο των εκπαιδευτικών, με την οργανωμένη συνεργασία θα προαγόταν σε μεγάλο βαθμό η εργασία σε παιδαγωγικές ομάδες, Άν και η επιτυχία της συνεργασίας εξαρτάται αποφασιστικά από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών κατά τρόπο επίσημο μπορεί να συντελέσει σημαντικά στην τόνωση και την ενθάρρυνσή της,

.../...

- η συνεργασία στο επίπεδο της σύλληψης των προγραμμάτων και της ανάπτυξης διδακτικού υλικού θα διευκόλυνε την εφαρμογή της ενοποιημένης διδασκαλίας της γλώσσας και του πολιτισμού των χωρών καταγωγής,
- όλα δείχνουν ότι η συνεργασία μεταξύ παιδαγωγών, ερευνητών και εκείνων που καταρτίζουν τους εκπαιδευτές, είτε όλοι αυτοί προέρχονται από τις χώρες καταγωγής είτε από τις χώρες υποδοχής, θα μπορούσε να αποβεί πηγή νέων και γόνιμων ιδεών. Η συνεργασία ανωτάτων ιδρυμάτων κατάρτισης ή/και παιδαγωγικών σχολών θα μπορούσε να ενθαρρυνθεί στο πλαίσιο του "κοινού προγράμματος σπουδών",
- στο επίπεδο της κατάρτισης των εκπαιδευτών, η ταυτόχρονη παρουσία των συναδέλφων στις συνόδους θα διευκόλυνε τη μελλοντική συνεργασία των εκπαιδευτικών,
- σε επίπεδο κυβερνητικών εμπειρογνομόνων η συνεργασία θα έδινε τη δυνατότητα προσδιορισμού κατευθυντηρίων γραμμών και προγραμμάτων δράσης.

5.2. Σήμερα η επίσημη συνεργασία μεταξύ χωρών καταγωγής και χωρών υποδοχής εντοπίζεται κυρίως στο διοικητικό τομέα : απόσπαση ή διάθεση εκπαιδευτικών, έλεγχος των προσόντων τους, καθορισμός των προγραμμάτων, διάθεση σχολικών αιθουσών.

Στον τομέα της παιδαγωγικής συνεργασίας υπάρχουν ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες, στο σύνολό του όμως το αποτέλεσμα είναι μάλλον πενιχρό. Σε ορισμένες πειραματικές εφαρμογές που διεξάγονται υπό την αιγίδα της Επιτροπής η συνεργασία αυτή υπήρξε και παραμένει πολύ γόνιμη.

.../...

6. Συμπεράσματα και γενικές κατευθυντήριες γραμμές

Η έκθεση της Επιτροπής η σχετική με τις πρότυπες πειραματικές εφαρμογές που πραγματοποιήθηκαν από το 1976 έως το 1982 στον τομέα της εκπαίδευσης των παιδιών των διακινουμένων εργαζομένων απευθύνεται στις εκπαιδευτικές και πολιτικές αρχές με σκοπό να τους παρουσιάσει, κατά συνοπτικό τρόπο, τα επιτυχημένα παραδείγματα, τις αρχές και τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές που προκύπτουν από την ανάλυση νεωτεριστικών δραστηριοτήτων.

Καλούνται οι ερευνητές, διοικητικοί υπάλληλοι, εκπαιδευτικοί και εκπρόσωποι των γονέων που επιθυμούν να γνωρίσουν λεπτομερώς τις συνθήκες πειραματισμού, τα αποτελέσματα και τα στοιχεία συγκριτικής εκτίμησης να ανατρέξουν στα έγγραφα τα σχετικά με τις πρότυπες πειραματικές εφαρμογές (είναι διαθέσιμα στην κεντρική μονάδα Eurydice).

Τα παρόντα συμπεράσματα καθώς και η έκθεση δεν έχουν ρυθμιστικό χαρακτήρα. Οι αρχές και τα επιτυχημένα παραδείγματα, τα οποία προέκυψαν από τις πρότυπες πειραματικές εφαρμογές προορίζονται να ανοίξουν κοινοτικό διάλογο και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής, προς όφελος των μεταναστών που προέρχονται από κράτη μέλη της Κοινότητας ή από τρίτες χώρες.

Ο πειραματισμός, καθώς και οι εργασίες ανάλυσης και συγκριτικής εκτίμησης που τον συνοδεύουν μας επιτρέπουν να καταλήξουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα και γενικές κατευθυντήριες γραμμές:

1. Θα είναι σκόπιμο να εμπλουτισθεί η πειραματική εφαρμογή σε επίπεδο προσχολικής εκπαίδευσης. Θα είναι προς όφελος της εκπαίδευσης των μικρών που έχουν ηλικία μικρότερη από 6 χρόνια να ληφθούν υπόψη τα γλωσσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά του οικογενειακού περιβάλλοντός των, εξασφαλίζοντας, συγχρόνως, στα πλαίσια καταρτιστικών δραστηριοτήτων, την ένταξη των παιδιών των μεταναστών στο πολιτιστικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής.

2. Το παιδί του μετανάστη είτε αυτός πρωτοφθάνει στη χώρα υποδοχής, είτε είναι μετανάστης δεύτερης ή τρίτης γενιάς, δικαιούται μιας παιδαγωγικής υποδοχής προσαρμοσμένης στην ιδιαιτερότητα της κατάστασής του. Το δικαίωμα αυτό στην υποδοχή αποτελεί μέρος του βασικού δικαιώματος στην σχολική εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση.

Οι μέθοδοι υποδοχής είναι τόσο διαφοροποιημένες όσο και οι καταστάσεις.

Φαίνεται ωστόσο δυνατόν να καταλήξουμε σε ορισμένες αρχές:

- Οι μέθοδοι διδασκαλίας της γλώσσας υποδοχής είναι τόσο περισσότερο αποτελεσματικές όσο εντατικότερες είναι.
- Η άνετη χρησιμοποίηση της γλώσσας υποδοχής και η προσαρμογή στο πολιτιστικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής απαιτούν δραστηριότητες στήριξης, τόσο για τους μαθητές που έχουν περάσει από μία φάση παιδαγωγικής υποδοχής όσο και για μερικούς μετανάστες δεύτερης ή τρίτης γενιάς, που, ενώ έγιναν δεκτοί σε κανονική τάξη, αντιμετωπίζουν δυσκολία να ενταχθούν στο σχολικό περιβάλλον.
- Οι σχολικές αρχές πρέπει να είναι προσεκτικές όχι μόνο στις σημερινές ανάγκες των ξένων μαθητών, αλλά και στην εξέλιξη των αναγκών αυτών σε συνάρτηση με τον χαρακτήρα της μετανάστευσης.

3. Η διδασκαλία της γλώσσας και της πολιτιστικής παράδοσης της χώρας καταγωγής στους μαθητές της στοιχειώδους εκπαίδευσης μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων. Ανάλογα με τις περιστάσεις και τα εκπαιδευτικά συστήματα, η διδασκαλία των γλωσσών και πολιτιστικών παραδόσεων των χωρών από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες ενσωματώνεται στο διαφοροποιημένο ή το κανονικό πρόγραμμα. Όποιος και αν είναι ο οργανωτής (σχολική αρχή, προξενείο, κοινότητα μεταναστών), η διδασκαλία αυτή πρέπει να συνδιά-

ζεται, τόσο όσον αφορά τις μεθόδους όσο και το περιεχόμενο με την κανονική διδασκαλία, διαφορετικά κινδυνεύει να χάσει μεγάλο μέρος της παιδαγωγικής αποτελεσματικότητάς της.

Προκύπτει από αυτό, ότι, οι διδάσκοντες τη γλώσσα και την πολιτιστική παράδοση της χώρας από την οποία προέρχονται οι μετανάστες πρέπει να θεωρούνται ως πλήρη μέλη της παιδαγωγικής ομάδας.

Όσον αφορά τη μέση εκπαίδευση, είναι άκρως επιθυμητό να αποτελεί η γλώσσα των κοινοτήτων των μεταναστών βασικό μάθημα ισότιμο με τα άλλα βασικά μαθήματα. Η υποστήριξη και η ανάπτυξη των πολιτιστικών παραδόσεων των μεταναστών στο χώρο υποδοχής αξίζει την ιδιαίτερη προσοχή των εκπαιδευτικών αρχών τόσο λόγω της πραγματικής αξίας αυτών των ίδιων πολιτιστικών παραδόσεων όσο και της προσέγγισης των χωρών καταγωγής που επιτυγχάνεται μέσω αυτών των πολιτιστικών παραδόσεων.

4. Σε μια σχολική εκπαίδευση που απευθύνεται σε έναν πληθυσμό διαφορετικής πολιτιστικής καταγωγής, η διαπολιτιστική προοπτική είναι παράγων αμοιβαίου εμπλουτισμού και κοινωνικής και ατομικής ανάπτυξης, τόσο προς όφελος των αυτοχθόνων παιδιών όσο και των παιδιών των μεταναστών.
5. Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί, σε όλα τα επίπεδα διδασκαλίας, στην σύλληψη και την ανάπτυξη μεθόδων και εποπτικών μέσων, που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών των μεταναστών καθώς και των παιδιών που ανήκουν σε μία ποικίλλη πολιτιστική κοινωνία.
6. Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών αποτελεί την προτεραιότητα των προτεραιοτήτων. Οι μέλλοντες εκπαιδευτικοί καθώς και οι ήδη εν ενεργεία θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να εμβαθύνουν στη μελέτη των προβλημάτων που θέτει η μετανάστευση, καθώς και στις αρχές της παιδαγωγικής υποδοχής, υποστήριξης και διαπολιτιστικής εκπαίδευσης.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΟΥ ΔΙΕΞΑΓΟΝΤΑΙ
ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΔΙΑΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Τόπος	Έτη	Αντικείμενο/Εθνικότητες	Εκπαιδευτ. βαθμίδα
<u>ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ</u>			
B Waterschei/ Winterslag	1976-1979	Ιταλοί, Έλληνες, Τούρκοι	Στοιχειώδης εκπαίδευση (6-8 ετών)
NL Enschede	1979-1982	Τούρκοι, Μαροκινοί	Προσχολική και στοιχειώδης εκπαίδευση (4-8 ετών)
NL Leiden	1977-1980	Για νεοαφιχθέντες- Τούρκοι, Μαροκινοί	Στοιχειώδης εκπαίδευση
LJ Λουξεμβούργο	1978-1981	Πολλές γλώσσες - Ιταλοί, Πορτογάλοι	Στοιχειώδης εκπαίδευση
DK Odense	1977-1980	Χαμηλή μετανάστευση - Βρεταν. Κοινοπολιτεία	Στοιχειώδης εκπαίδευση

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΓΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ - ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

B Limbourg	1979-1982	Ιταλοί, Έλληνες, Τούρκοι	Στοιχειώδης εκπαίδευση
F Παρίσι	1976-1979	Ιταλοί, Πορτογάλοι, Σερβο- κροάτες, Ισπανοί	Στοιχειώδης εκπαίδευση
F Μασσαλία	1979-1982	Ιταλοί, Πορτογάλοι, Τούρκοι, Άραβες	Στοιχειώδης εκπαίδευση
UK Bedford	1976-1980	Ιταλοί, Penjabi	Στοιχειώδης εκπαίδευση
UK Λονδίνο	1980-	Έλληνες, Bengali	Στοιχειώδης εκπαίδευση
B Limbourg	1982-	Ιταλοί, Έλληνες, Τούρκοι (Μαροκινοί)	Μέση εκπαίδευση (12-15 ετών)
B Υπ. Παιδείας (γαλλόφωνο)	1983-	Φροντιστηριακά μαθήματα - Προσανατολισμός	Μέση εκπαίδευση (12-15 ετών)
DK Κοπεγχάγη	1982-	Φροντιστηριακά μαθήματα - Προσανατολισμός	Μέση εκπαίδευση (13-16 ετών)

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ - ΣΥΝΕΧΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

D Βόρειος Ρηνανία/ Βεσφαλία	1976-1978	Έλληνες και Ιταλοί εκπαιδευτικοί
F Υπ. Παιδείας	1976-1978	Γάλλοι και ξένοι εκπαιδευτικοί
B Βρυξέλλες	1979-1981	Βέλγοι εκπαιδευτικοί
D Landau	1981-1982	Συμπληρωματική κατάρτιση για Ιταλούς εκπαιδευτικούς
F Υπ. Παιδείας	1982	Γάλλοι και ξένοι εκπαιδευτικοί

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

IT Istituto della Encicl. Ital.	1980-	Για Ιταλούς μαθητές σε γαλλόφωνες χώρες	Στοιχειώδης εκπαίδευση
GR Υπ. Παιδείας	1982-	Για Έλληνες μαθητές στην Ομοσπ. Δημοκρατία Γερμανίας	Στοιχειώδης εκπαίδευση
D Βερολίνο	1982-	Για Τούρκους μαθητές στην Ομοσπ. Δημοκρατία Γερμανίας	Μέση εκπαίδευση
UK Coventry	1981-1983	Για τα παιδιά Ιρλανδών διακι- νουμένων εργαζομένων στη Μεγάλη Βρεταννία	Στοιχειώδης εκπαίδευση
F Παρίσι	1983	Διδασκαλία μουσικής και ωδικής- ΕΚ και χώρες αποδημίας	Προσχολική και στοιχειώ- δης εκπαίδευση (3 έως 9 ετών)

.../...

Τόπος	Έτη	Αντικείμενο/Εθνικότητες	Εκπαιδευτ. βαθμίδα
<u>ΔΙΑΔΟΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ</u>			
UK Λονδίνο LMP, LINC *	1980	Εθνικές μειονότητες στο Ηνωμένο Βασίλειο	Στοιχειώδης και μέση εκπαίδευση

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ

D ALFA *	1976-1979 1979-1982	Παιδαγωγική της υποδοχής - Διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής - Διαπολιτιστική εκπαίδευση
F CREDIF */ LARESSO *	1979-1982	Παιδαγωγική της υποδοχής - Διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής - Διαπολιτιστική εκπαίδευση

- * LMP : Linguistic Minorities Project
LINC : Language Information Network Coordination
ALFA : Ausbildung von Lehrern für Ausländerkinder
(Universität Essen)
CREDIF : Centre de Recherche et d' Etude pour la Diffusion du Français
(Ecole Normale Supérieure de Saint-Cloud)
LARESSO : Laboratoire de Recherche en Sciences Sociales

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΠΡΟΤΥΠΕΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Από το 1978 η Επιτροπή ανέλαβε την οργάνωση σειράς συναντήσεων, που είχαν σκοπό την προώθηση της ανταλλαγής απόψεων και εμπειριών μεταξύ των υπευθύνων των διάφορων πρότυπων πειραματικών εφαρμογών, των ερευνητών και των ανώτατων υπαλλήλων που ήταν υπεύθυνοι για τη διαχείριση της εκπαίδευσης των παιδιών των διακινουμένων εργαζομένων.

Οι συναντήσεις αυτές γενικά οργανώνονται εφόσον τελειώσει μια πρότυπη πειραματική εφαρμογή.

Μέχρι σήμερα έχουν γίνει οι εξής συναντήσεις:

<u>Hasselt</u> , 1978	Μέθοδοι υποδοχής για παιδιά 6 έως 8 ετών (πρότυπη πειραματική εφαρμογή του Winterslag/Winterschei).
<u>Παρίσι</u> , 1978	Διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής (πρότυπη πειραματική εφαρμογή του Παρισιού).
<u>Noordwijkerhout</u> , 1979	Μέθοδοι υποδοχής νεοαφιχθέντων ηλικίας 6 έως 10 ετών (πρότυπη πειραματική εφαρμογή του Leiden).
<u>Βρυξέλλες</u> , 1979	Συνεχής κατάρτιση των εκπαιδευτικών που ασχολούνται με παιδιά διακινουμένων εργαζομένων.
<u>Cranfield</u> , 1980	Διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής (πρότυπη πειραματική εφαρμογή του Bedford).
<u>Avernaes</u> , 1980	Μέθοδοι υποδοχής σε περιοχή με χαμηλή μετανάστευση (πρότυπη πειραματική εφαρμογή της Odense).
<u>Βρυξέλλες</u> , 1980	Συγκριτική αξιολόγηση των πρότυπων πειραματικών εφαρμογών.
<u>Βρυξέλλες</u> , 1981	Παραγωγή διδακτικού υλικού για παιδιά ιταλών αποδήμων.
<u>Hengelhoeft</u> , 1982	Διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής (πρότυπη πειραματική εφαρμογή του βελγικού Limbourg).
<u>Μασσαλία</u> , 1982	Διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής (πρότυπη πειραματική εφαρμογή της Μασσαλίας).
<u>Βρυξέλλες</u> , 1982	Συνεχής κατάρτιση των εκπαιδευτικών που ασχολούνται με παιδιά διακινουμένων εργαζομένων (πρότυπες πειραματικές εφαρμογές του Landau και των Βρυξελλών).
<u>Βρυξέλλες</u> , 1983	Παραγωγή διδακτικού υλικού (Βερολίνο, Enciclopedia Italiana, Schools Council).
<u>Bad Boekelo</u> , 1983	Μέθοδοι υποδοχής για παιδιά 6 έως 8 ετών (πρότυπη πειραματική εφαρμογή του Enschede).
<u>Ρώμη</u> , 1983	Ανάπτυξη συστήματος στο οποίο συνδυάζονται πολλαπλά μέσα μάθησης για παιδιά Ιταλών (Enciclopedia Italiana).

Το έντυπο υλικό για την προετοιμασία των συναντήσεων και οι τελικές τους εκθέσεις καθώς και επιλογή του πληροφοριακού υλικού που προέκυψε από τις πρότυπες πειραματικές εφαρμογές, έχουν συγκεντρωθεί στη μονάδα ΕΥΡΥΔΙΚΗ της Επιτροπής και είναι δυνατόν να ανατρέξει κανείς σε αυτά. Αντίγραφα μπορούν να χορηγούνται κατόπιν αιτήσεως.

Σεπτέμβριος 1983.